

**Vabariigi Valitsuse määruse „Vabariigi Valitsuse 17. detsembri 2020. a määruse nr 97
„Alutaguse rahvusparki kaitse-eeskiri” ja 26. märtsi 2020. a määruse nr 23
„Paadenurme looduskaitseala kaitse-eeskiri” muutmise” eelnõu**

SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Alutaguse rahvuspark on kaitse alla võetud Vabariigi Valitsuse 17. detsembri 2020. a määrusega nr 97. Eelnõukohase määrusega laiendatakse Alutaguse rahvusparki (edaspidi *rahvuspark*, *kaitseala* või *ala*) ning muudetakse Paadenurme looduskaitseala piire.

Alutaguse rahvuspark on moodustatud¹ varem kaitse all olnud alade: Puhatu, Agusalu, Muraka ja Selisoo looduskaitseala, Iisaku, Kurtna, Smolnitsa, Jõuga, Struuga ja Mäetaguse maastikukaitseala, Arvila ja Mustassaare metsise püsielupaiga ja Narva jõe ülemjooksu hoiuala põhjal. Uusi alasid kaitse alla ei võetud ja Alutaguse rahvuspark moodustati eelnevalt kaitse all olnud aladega samades piirides. Alutaguse rahvuspark koosneb 16 eraldiseisvast lahustükist.

Lähtudes looduskaitseseaduse (edaspidi ka *LKS*) §-st 8, tegi Eestimaa Looduse Fond (edaspidi *ELF*) Keskkonnaministeeriumile ettepaneku² liita Alutaguse rahvuspargile kõik selle lähiümbruses paiknevad kaitstavad alad (peamiselt püsielupaigad), projekteeritavad kaitstavad alad ja riigimaadel paiknevad seni kaitseta loodusväärtuslikud alad eesmärgiga tagada Alutaguse kui Eesti kõige tähtsama maismaa loodusmassiivi toimiv ja tõhus kaitse. Esialgses laiendusettepanekus esitatud ala pindala oli kokku 28 356 ha.

Keskkonnaamet koostas ELFi ettepanekule ekspertiisi „Otstarbekuse hinnang Alutaguse rahvusparki laiendamise kohta”³, milles jõuti järeldusele, et **ala on looduskaitsealalt väärtuslik ja Alutaguse rahvusparki laiendamine on suuremas osas vajalik, otstarbekas ja põhjendatud**.

Praeguses ulatuses rakendatavad kaitsemeetmed pikas perspektiivis Alutaguse rahvusparki piirkonna kaitseväärtuste säilimist ei taga. Seniste kaitstavate alade, peamiselt püsielupaikade kaitse tõhususe analüüs näitab, et peamiselt 2000-ndate alguse teadmiste ja selleaegsete ohutegurite taustal piiritletud püsielupaigad ja kehtestatud kaitsemeetmed ei ole taganud liikide soodsat seisundit ning mitme liigi arvukus väheneb jätkuvalt ja elupaigad degradeeruvad. Kõikidele ettepanekus kaitse-eesmärkidena esitatud liikidele ja elupaikadele on arvestatavaks ohuteguriks lageraiepõhise metsa majandamise tagajärjel toimunud elupaikade killustumine ja/või metsa kuivendamine, millega jätkub ohustatud liikide elupaikade kahjustamine ja võimalused nende seisundit parandada on püsielupaikade ebapiisava ulatuse tõttu piiratud.

Kaitsealuste ja ohustatud liikide lendorava ja metsise seisundi parandamiseks on Alutaguse rahvusparki laiendamine kriitilise tähtsusega ja sellele ei ole alternatiive, kuna lendorava Eesti leviala piirdub Alutaguse piirkonnaga ning metsise jaoks on tegemist riigi mastaabis olulise

¹ Vabariigi Valitsuse 17. detsembri 2020. a määrus nr 97 „Alutaguse rahvusparki kaitse-eeskiri”.

² Kliimaministeeriumi ADR: 24.08.2020 kiri nr 8-2/20/3655, <https://adr.envir.ee/et/document.html?id=389de144-37de-421f-8c36-ace10dc91eff>.

³ Kliimaministeeriumi ADR: 09.09.2021 kiri nr 8-2/20/3655-8.

tuumalaga. Nende asurkondade tugevana hoidmine on oluline sidususe ja geenivahetuse säilimiseks naaberpopulatsioonidega Narva jõe taga, mis muudab ka ülejäänud Eesti asurkonna keskkonnamuutustele ja väljasuremisriskile vastupidavamaks.

Kliimaminister algatas 17. oktoobri 2024. a käskkirjaga nr 1-2/24/401 Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu menetluse Alutaguse rahvuspargi kaitse-eeskirja muutmiseks, tuginedes eelnimetatud kaitse alla võtmise otstarbekuse hinnangule. Kaitse-eeskirja muutmine toimub kooskõlas looduskaitseseaduse § 13 lõikega 1.

Alutaguse rahvusparki laiendatakse kokku **24 749 ha** võrra ja kaitseala uus pindala on **69 768 ha**. Laiendatavast alast 7512 ha on varasemast kaitse all.

Seoses varem kaitse all olevate alade liitmisega Alutaguse rahvuspargile muudetakse Paadenurme looduskaitseala kaitse-eeskirja, sest 5,7 ha kaitseala sihtkaitsevööndi alast arvatakse Alutaguse rahvuspargi koosseisu.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on ette valmistanud Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise osakonna vanemspetsialist Triin Amos (tel 5629 6403, e-post triin.amos@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise osakonna juhtivspetsialist Riina Kotter (tel 503 7128, e-post riina.kotter@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti õigusosakonna vanemjurist Evelyn Jallai (tel 5304 2764, e-post evelyn.jallai@keskkonnaamet.ee). Keeleliselt on toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee). Kliimaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumite vahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson (tel 626 2880, e-post marika.erikson@envir.ee).

2. Eelnõu sisu ja muudatuste põhjendus

Alutaguse rahvusparki (45 019 ha) laiendatakse kokku 24 749 ha võrra ja kaitseala uus pindala on **69 768 ha**. Rahvuspargiga liidetavast alast on eri liikide kaitseks loodud **97 püsielupaigana** varem kaitse all olnud 7506 ha suurune maa-ala. Sellest eramaid on 856 ha. 5,7 ha on olnud varem kaitse all osana riigimaal asuvast Paadenurme looduskaitsealast.

Rahvuspargiga liidetavast alast **17 237 ha on seni kaitseta maad**. Sellest 17 200 ha on riigi omandis, 24 ha eraomandis ja 13 ha puhul on omandi ulatus selgitamisel.

Uute aladena võetakse Alutaguse vallas kaitse alla 15 193 ha, Lüganuse vallas 1805 ha, Mustvee vallas 19 ha ja Vinni vallas 220 ha maad.

Seoses kaitseala laienemisega moodustatakse kaheksa uut piiranguvööndit, sihtkaitsevööndite hulk jääb samaks. Pärast laiendamist on rahvuspargis kokku 41 sihtkaitsevööndit ja 22 piiranguvööndit. Alutaguse rahvuspargi kaitse-eesmärke täiendatakse kümne soontaime- ja samblikuliigiga.

Kaitse-eeskirjaga liidetavale alale seatavad piirangud lähtuvad kaitseväärtustest, alade puhkemajanduslikust ja muust kasutusest ning kehtestatud üldplaneeringutest.

2.1. Eelnõu sisu

2.1.1. Alutaguse rahvusparki kaitse-eeskirja muutmine

Eelnõu § 1 lõikega 1 muudetakse Alutaguse rahvusparki kaitse-eeskirja. **Punktiga 1** täiendatakse § 1 lõike 1 punkti 8 lisades kaitse-eesmärgiks olevate liigirühmade hulka kaitsealused samblikuliigid. Alutaguse rahvusparki laiendusosal leidub mitmeid kaitsealuste, ohustatud ja haruldaste samblike kasvukohti ning kaitse-eesmärgiks seatud liikide loetellu lisatakse nimeliselt kuus samblikuliiki. Lisaks täiendatakse eesmärgiks seatud taimeliikide loetelu nelja kaitsealuse taimeliigiga.

Kaitse-eesmärgiks lisatakse liigid, mis on eelnevalt seatud rahvusparkiga liidetavate kaitsealuste samblike ja käpaliste kaitseks moodustatud püsielupaikade kaitse-eesmärgiks. Samuti seatakse kaitse-eesmärgiks ohustatud ja haruldasi sambliku- ja taimeliike, mille elupaikade seisundi ja ulatuse puhul võib pikas perspektiivis prognoosida paranemist seoses vanade metsade osakaalu suurenemisega kaitstava ala laienedes.

Kaitse-eesmärgiks lisatavad taimeliigid on Russowi sõrmkäpp (*Dactylorhiza russowii*), kiirjas ruse (*Bidens radiata*), sale villpea (*Eriophorum gracile*) ja kahar parthein (*Glyceria lithuanica*) ning samblikuliigid männi-soomussamblik (*Hypocenomyce anthracophila*), must limasamblik (*Collema nigrescens*), sõrmjas tardsamblik (*Scytinium teretiusculum*), haava-tardsamblik (*Leptogium saturninum*), sile neersamblik (*Nephroma laevigatum*) ja karvane kruupsamblik (*Micarea hedlundii*).

- Russowi sõrmkäpp on II kaitsekategooria taimeliik, mis kuulub Eesti liikide viimase, 2019. aasta ohustatuse hindamise järgi kategooriasse „ohualdis” (*vulnerable*). Liik on Alutaguse rahvusparkiga liidetava Pikasilla 1 käpaliste püsielupaiga (KLO3001220) kaitse-eesmärgiks, kasvukohaks on valdavalt soostuvad niidud, madal- ja allikasood. Eestis on kokku 480 kasvukohta, Ida-Virumaal on kokku kuus kasvukohta, millest üks asub olemasoleva ja kaks Alutaguse rahvusparki laienduse alal. Liigi põhiline asurkond jääb Saaremaale ja Lääne-Eestisse, Alutagusel leidub sobivaid madal- ja allikasoid vaid kohati. Peamine ohutegur on kuivendamine.
- Sale villpea on II kaitsekategooria taimeliik, mis on Eesti liikide 2017. aasta ohustatuse hindamise järgi ohulähedane (*near threatened*). EELISes on kokku 127 leiukohta, millest Ida-Virumaa neli teadaolevat leiukohta asuvad kõik laiendatud Alutaguse rahvusparkis (kolm leiukohta olemasolevas rahvusparkis ja üks laiendusosal). Taim kasvab siirdesoodes ja rabastuvates metsades. Peamised ohutegurid on veerežiimi muutused ja väikesoode kaitse alla võtmine aitab kaasa lisaks teadaolevatele ka seni teadmata kasvukohtade säilimisele.
- Kahar parthein on II kaitsekategooria taimeliik, mis on Eesti liikide 2017. aasta ohustatuse hindamise järgi ohualdis (*vulnerable*). EELIS-es on kokku 57 leiukohta, millest Ida-Virumaal on 16 ja Alutaguse rahvusparki alal neli (kaks olemasoleva rahvusparki ala ja kaks laiendusosal). Kasvukohaks on niisked soostuvad salumetsad, peamised ohutegurid on seotud metsakuivendusega, mille ulatust on kaitsekorda rakendades võimalik reguleerida.
- Kiirjas ruse on II kaitsekategooria taimeliik, mis on Eesti liikide 2017. aasta ohustatuse hindamise järgi ohualdis (*vulnerable*). Eestis on teadaolevalt kokku 26 leiukohta. Liiki teati seni leiduvat üksnes Peipsi järve lõunaosa ja Lämmijärve kaldavööndis, alles viimastel aastatel on Ida-Virumaal taime leitud kahes kasvukohas. Olemasoleva rahvusparki piiresse jääv leiukoht asub Vasknarva piiranguvööndis liivarannal, kus liiki võib ohustada ülemäärane puhkemajanduslik tegevus.
- Must limasamblik on II kaitsekategooria samblik, mis kuulub Eesti liikide 2019. aasta ohustatuse hindamise järgi kategooriasse „väljasuremisohus” (*endangered*). Liik on

rahvuspargile liidetava Kautvere musta limasambliku ja sõrmja tardsambliku püsielupaiga (KLO3000569) kaitse-eesmärgiks. Ida-Virumaalt on teada kuus leiukohta, millest rahvuspargi laiendusala jääb kaks, Eestis on EELISE järgi teada 25 leiukohta. Liik kasvab haavikutes ja haava-segametsades ning vajab niisket ja varjulist kasvukohta, mistõttu on ta äärmiselt tundlik niiskus- ja valgusrežiimi muutustele. Liigi elupaik kattub lendorava elupaikadega, seega tagatakse rahvuspargi laiendamisel ja lendorava elupaikade kaitse alla võtmisel ka musta limasambliku seni teadmata kasvukohtade kaitse.

- Sõrmjas tardsamblik on II kaitsekategooria samblik, mis kuulub Eesti punase nimestiku 2019. aasta hindamise järgi kategooriasse „ohualdis” (*vulnerable*). Liik on rahvuspargile liidetava Kautvere musta limasambliku ja sõrmja tardsambliku püsielupaiga (KLO3000569) kaitse-eesmärgiks. Ida-Virumaalt on teada kuus leiukohta, millest Alutaguse rahvuspargis asub kaks (lisaks püsielupaigas asuvale kasvukohale ka olemasoleva rahvuspargi Repna sihtkaitsevööndis). Eestis on kokku 51 leiukohta. Liik kasvab vanemates leht- ja segametsades, ka puisniitudel. Enamik Eesti leide on vanadelt haabadelt, vähem teistelt lehtpuudel ja puidult. Liigi elupaik kattub lendorava elupaikadega, seega tagatakse lendorava elupaikade kaitse alla võtmisega ka must limasamblike seni teadmata kasvukohtade kaitse.
- Karvane kruupsamblik on II kaitsekategooria samblik, mis on Eesti liikide 2019. aasta ohustatuse hindamise järgi ohualdis (*vulnerable*). Liik on rahvuspargiga liidetava Kivinõmme karvase kruupsambliku püsielupaiga (KLO3000570) kaitse-eesmärgiks. Eestis on EELISE järgi 41 leiukohta, millest Ida-Virumaa neli leiukohta jäävad kõik rahvuspargi alale (kolm olemasoleva rahvuspargi alal ja üks laiendusala). Liik kasvab hästi kõdunenud männi ja kuuse kändudel, lamatüvedel ja tuuleheitejuurestikul.
- Männi-soomussamblik on II kaitsekategooria samblikuliik, Eestis on teada 115 leiukohta, Ida-Virumaal kokku 20 leiukohta, millest rahvuspargi alal asub 17 (kolm neist jääb laiendatavale alale). Põlenguspetsiifilise liigina kasvab ta üksnes söestunud puidul ja puukoorel männikutes. Põlengujärgsed raied vähendavad kasvukohtade jätkusuutlikkust. Kuna rahvuspargi alal on võimalik seada tingimusi söestunud männitüügaste säilitamiseks pärast põlengut, suurendab see liigile potentsiaalselt sobivate elupaikade ulatust.
- Haava-tardsamblik on III kaitsekategooria samblik, mis kuulub Eesti punase nimestiku 2019. aasta hindamise järgi kategooriasse „ohualdis” (*vulnerable*). Ida-Virumaal on kokku 44 leiukohta (Eestis kokku 155), millest Alutaguse rahvuspargi alal asub kuus – kõik Alutaguse rahvuspargile liidetaval alal Virunurme-Kaukvere vahelises metsamassiivis. Samblik kasvab lehtpuude, enamasti haava tüvedel vanades niisketes metsades.
- Sile neersamblik on III kaitsekategooria samblik, mis on Eesti punase nimestiku 2019. aasta hindamise järgi „väljasuremisohus” (*endangered*). Eestis on EELISesse kantud 46 leiukohta (Ida-Virumaal kokku kaheksa), millest Alutaguse rahvuspargi ainus leiukoht jääb rahvuspargiga liidetava Kautvere musta limasambliku ja sõrmja tardsambliku püsielupaiga alale.

Punktiga 2 muudetakse § 1 lõike 2 punktis 2 esitatud rahvuspargi vööndite arvu. Seoses rahvuspargi laiendamisega moodustatakse kaheksa uut piiranguvööndit ja laiendamise järel on rahvuspargis kokku 22 piiranguvööndit ja 41 sihtkaitsevööndit. Sihtkaitsevööndite arv ei muutu.

Punktiga 3 täiendatakse § 2 lõiget 1, lisades kaitseala asukohaks olevate asustusüksuste loetellu Ida-Viru maakonnas Alutaguse vallas Alajõe, Lemmaku, Kauksi, Peressaare ja Uusküla, Lüganuse vallas Lipu, Oandu, Piilse ja Rääsa küla, Lääne-Viru maakonnas Vinni vallas Kaukvere küla ning Jõgeva maakonnas Mustvee vallas Kiissa küla. Alutaguse rahvuspargi alast

asub Alutaguse vallas kokku 60 667 ha, Jõhvi vallas 11 ha, Lüganuse vallas 8583 ha, Mustvee vallas 225 ha ja Vinni vallas 282 ha.

Punktiga 4 arvatakse § 5 lõikega 1 kehtestatud liikumispääsudega sihtkaitsevööndite loetelust välja Puhatu sihtkaitsevöönd. Vööndis kehtis ajaline liikumispääsude must-toonekure häirimatu pesitsemise tagamiseks. 2005. aastal EELIS-esse kantud pesas on teadaolev pesitsemine toimunud samal aastal. 2006. aastal oli pesa asustamata ja alates 2011. aastast varisenud. Vöönd asub raskesti ligipääsetavas kohas, kuhu ka väljaspool radu kulgemist eelistavate matkajate sattumine on ebatõenäoline, mistõttu oleks häirimine selles kohas pesitsusala võimaliku taasasustamise korral väikese tähtsusega ohutegur. Must-toonekure arvukus ja pesitsusedukus on kahanemas üle Eesti.

Punktiga 5 täiendatakse § 5 lõiget 2, millega lihtsustatakse kaitsealuste liikide elupaikades liikumist looduskaitsealustel uuringutel. Kuna rahvusparki valitseja (KeA) tellitud uuringud ja inventuurid ning riikliku seire korraldaja (Keskkonnaagentuur) tellitud või ise tehtavad riiklikud seired on vajalikud liikide kaitse tulemuslikuks korraldamiseks, on elupaikades viibimine põhjendatud ning halduskoormuse vähendamiseks ei ole otstarbekas selleks eraldi õiendit väljastada, kuna töö vajalikkust ja tööga hõlmatud piirkonda tõendab tellitud töö leping koos lisadega ja Keskkonnaagentuuri tehtaval seirel töötöönd ja seire metoodika avalikult kättesaadav kirjeldus KESEs

Punktiga 6 täiendatakse § 5 lõike 6 punkte 1 ja 2, milles täpsustatakse jahipidamisega seotud regulatsioone. Aastaringse jahipidamisvõimalusega sihtkaitsevööndite hulka lisatakse Mustassaare-Lõpe ja Oonurme sihtkaitsevöönd, mis on moodustatud endistest lendorava püsielupaikadest ja EELIS-esse kantud lendorava elupaikadest. Lendorava kaitseks moodustatud vööndites on kaitsekorra määramisel aluseks võetud keskkonnaministri 14. juuli 2006. a määrus nr 52, mille kohaselt lendorava püsielupaikades jahipidamisele piiranguid ei seata. Jahipidamist ei tooda ohutegurina esile ka lendorava kaitse tegevuskavas⁴.

Muudes sihtkaitsevööndites leevendatakse jahipidamisele seatud ajalisi piiranguid ning jahipidamine on lubatud 1. augustist 31. jaanuarini, väikekiskjate ja metssigade kütmine 1. augustist 28. veebruarini (seni oli jahipidamine kõikidele ulukitele lubatud 1. septembrist 31. jaanuarini). Jahipidamisele kehtestatud ajaliste piirangute aluseks on metsise kaitse tegevuskava, mille kohaselt tuleb jahipidamiseks lubatud aega pikendada, et tõhusamalt kütida metssigu ja ohjata väikekiskjaid, sh nugist, keda on tõhus püüda veebruaris. Kisklus on metsisele suure tähtsusega ohutegur, mis mõjutab oluliselt liigi sigimisedukust ja arvukust.

Piiranguvööndites on jahipidamine lubatud aastaringelt.

Punktiga 7 nimetatakse § 8 lõike 2 punktiga 1 moodustatud Arvila sihtkaitsevöönd ümber Arvila-Kaasiksoo sihtkaitsevööndiks, kuna senisele Arvila sihtkaitsevööndiga liidetakse Kaasiksoo metsise püsielupaik.

Punktiga 8 nimetatakse § 8 lõike 2 punktiga 18 moodustatud Mustassaare sihtkaitsevöönd ümber Mustassaare-Lõpe sihtkaitsevööndiks, et märkida vööndi geograafilist ulatust. Senise Mustassaare sihtkaitsevööndiga liidetakse lahustükkidena Muraka raba idaküljel asuvad lendorava püsielupaikade alad ja kümnest eraldipaiknevast lahustükist koosneva vööndi idapoolseimad tükid ulatuvad Lõpe küla alla.

⁴ Lendorava kaitse tegevuskava, kinnitatud Keskkonnaameti peadirektori 04. jaanuari 2023. a käskkirjaga nr 8-2/23/24.

Punktiga 9 nimetatakse § 8 lõike 2 punktiga 21 moodustatud Palkmetsa sihtkaitsevöönd ümber Oonurme sihtkaitsevööndiks. Oonurme sihtkaitsevöönd moodustatakse senisest Palkmetsa sihtkaitsevööndist, millega liidetakse Kaukvere-Oonurme-Peressaare piirkonna lendorava püsielupaigad. Vööndi nimi valiti Oonurme küla järgi, mis asub geograafiliselt Muraka raba lääneküljel asuva lendorava elupaigakompleksi keskel.

Punktiga 10 nimetatakse § 8 lõike 2 punktiga 37 moodustatud Valgesoo sihtkaitsevöönd ümber Kauksi-Valgesoo sihtkaitsevööndiks. Valgesoo sihtkaitsevööndile lisatakse Rannapungerja lendorava ja Kauksi männisinelase püsielupaiga ning Kauksi ja Kuru metsise püsielupaiga alad. Vöönd nimetatakse Kauksi-Valgesoo sihtkaitsevööndiks, kuna see ulatub Kauksi külast Valgesooni.

Punktiga 11 asendatakse § 9 lõikes 2 Arvila, Mustassaare, Palkmetsa ja Valgesoo sihtkaitsevööndi nimed vastavalt Arvila-Kaasiksoo, Mustassaare-Lõpe, Oonurme ja Kauksi-Valgesoo sihtkaitsevööndiga.

Punktiga 12 lisatakse § 10 lõike 3 lõppu punkt 8, mis annab kaitseala valitsejal võimaluse lubada tegevust, mis on vajalik väljaspool kaitseala paiknevate kinnistute sihtotstarbeliseks kasutamiseks alternatiivse võimaluse puudumisel. Erisus annab muuhulgas võimaluse kaitsealaga ümbritsetud katastriüksuse sihtotstarbeliseks kasutamiseks vajaliku ligipääsu rajamiseks (sealhulgas metsa väljaveoks), kui puuduvad alternatiivsed võimalused (eelistades lühimat teed ning kohta, kus negatiivne mõju kaitseala väärtustele on kõige väiksem), ning sidevõrkude rajamiseks. Erisus on loodud kaitsealaga ümbritsetud maatulundusmaa sihtotstarbega eramaade kasutamise võimaldamiseks. Kinnistute sihtotstarbelise kasutamise all mõistetakse kaitsealaga ümbritsetud maa kasutamist vastavalt katastriüksuse sihtotstarbele, st maatulundusmaa sihtotstarbega kinnistute puhul maa kasutamist metsamajandamiseks ja seda toetavateks tegevusteks.

Punktiga 13 muudetakse § 12 lõike 2 punkti 1 sõnastust lisades võimaluse riigikaitseliste ehitiste püstitamiseks kõikidesse rahvuspargi sihtkaitsevöönditesse. Riigikaitseliste ehitiste püstitamise võimaldamise eesmärk on tagada Kaitseväe ja Kaitseliidu strateegilise kaitse vajadusi piiriäärsetel aladel. Nende lubamine on kaitseala valitseja igakordne kaalutlusotsus, et võimaluse korral vältida ehitiste püstitamine loodusväärtuste kahjustamist, samuti tuleb järgida keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses sätestatud nõudeid mõjude hindamisele. Loodusalasid mõjutada võivate tegevuste puhul tuleb läbi viia Natura hindamine.

Punktiga 14 tunnistatakse kehtetuks § 12 lõike 2 punktid 2 ja 3. Punkt 2 sätestas võimaluse Tärivere sihtkaitsevööndis tee või tehnovõrgu rajatise püstitamist kaitsealal paikneva kinnistu või kaitseala tarbeks, mis dubleeris § 12 lõike 2 punkti 1, mille järgi on kaalutlusotsusena tootmisotstarbeta rajatiste püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu või kaitseala tarbeks (nii teed kui tehnovõrgu rajatist käsitletakse ehitusseadustiku järgi rajatisena) lubatud kõikides sihtkaitsevööndites. Punkt 3 sätestas võimaluse Punamäe sihtkaitsevööndis tee või tehnovõrgu rajatise püstitamiseks riigikaitse tarbeks, mida ei ole pärast § 12 lõike 2 punkti 1 täiendamist (vt eelmine lõik, punkt 13) vaja eraldi välja tuua.

Punktiga 15 muudetakse § 12 lõike 2 punkti 4, millest eemaldatakse võimalus Struuga sihtkaitsevööndis tee või tehnovõrgu rajatise püstitamiseks riigikaitse tarbeks, sest seda ei ole pärast § 12 lõike 2 punkti 1 muutmist (vt üle-eelmine lõik, punkt 13) vaja eraldi välja tuua. Samuti eemaldatakse Struuga sihtkaitsevööndis kaitseala tarbeks püstitatavate ehitiste loetelust

tee ja tehnovõrgu rajatis, kuna see dubleeris § 12 lõike 2 punkti 1, mille kohaselt on kõigis rahvuspargi sihtkaitsevööndites kaalutlusotsusena lubatud tootmisotstarbeta rajatiste püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu või kaitseala tarbeks (nii teed kui tehnovõrgu rajatist käsitletakse ehitusseadustiku järgi rajatisena).

Punktiga 16 tühistatakse § 12 lõike 3 punktis 1 sätestatud liikumispiirang Puhatu sihtkaitsevööndis. Vööndis kehtis ajaline liikumispiirang must-toonekure häirimatu pesitsemise tagamiseks. 2005. aastal EELISesse kantud pesas on ainus teadaolev pesitsemine toimunud samal aastal. 2006. aastal oli pesa asustamata ja alates 2011. aastast varisenud. Must-toonekure arvukus ja pesitsusedukus kahaneb üle Eesti. Vöönd asub raskesti ligipääsetavas kohas, kuhu ka väljaspool radu kulgemist eelistavate matkajate sattumine on ebatõenäoline, mistõttu oleks häirimine selles kohas pesapaiga võimaliku taasasustamise korral väikese tähtsusega ohutegur.

Punktiga 17 muudetakse § 13 lõikes 2 esitatud piiranguvööndite loetelu. Seoses rahvuspargi laienemisega muudetakse senise Arvila ja Mustassaare piiranguvööndi nime ning moodustatakse kaheksa uut piiranguvööndit: Alutaguse, Kauksi, Keetsemani metsa, Metsiste, Metsküla, Oonurme, Peipsi põhjaranniku, Roostoja, Virunurme ja Võhmajärve.

Alutaguse ja Metsiste piiranguvöönd moodustatakse metsise elupaikade kaitse tagamiseks. Määrusega arvatakse Alutaguse piiranguvööndi koosseisu Alutaguse rahvuspargi senine Arvila piiranguvöönd ja osa Agusalu, Puhatu ja Mustassaare piiranguvööndist ning rahvuspargiga liidetavate metsise püsielupaikade piiranguvööndi riigimaal asuv osa. Metsiste piiranguvöönd moodustatakse rahvuspargiga liidetavate metsise püsielupaikade piiranguvööndi eramaadel asuvast osast.

Kauksi, Keetsemani metsa, Metsküla, Oonurme ja Roostoja piiranguvöönd moodustatakse metsakoosluste säilitamiseks, et tagada lendorava elupaikade sidusus. Vööndid moodustatakse rahvuspargiga liidetavate lendorava püsielupaikade piiranguvöönditest ja seni kaitseta lendorava levikukoridoridena toimivatest aladest. Määrusega arvatakse Metsküla piiranguvööndi koosseisu ka osa Alutaguse rahvuspargi senisest Mustassaare piiranguvööndist.

Peipsi põhjaranniku piiranguvööndi kaitse alla võtmise eesmärk on metsase maastikuilme ja luitekoosluste iseloomuliku loodusliku seisundi säilitamine. Vöönd moodustatakse seni kaitseta aladest.

Virunurme ja Võhmajärve piiranguvööndi kaitse-eesmärgiks on elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse.

Laiendatud rahvuspargis on kokku 22 piiranguvööndit. Uute piiranguvööndite kirjeldused on esitatud seletuskirja peatükis 2.3.3.

Punktiga 18 lisatakse § 14 lõikes 1 nimetatud piiranguvööndite loetellu Virunurme ja Võhmajärve piiranguvöönd. Virunurme ja Võhmajärve piiranguvööndid moodustatakse seni kaitseta aladest ning nende kaitse-eesmärgiks on elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse. Virunurme piiranguvöönd moodustatakse puhvrina ümber Lipu soo tipmise põhjaosa ja kaitse alla võetava Virunurme raba, et tagada soolade veerežiimi säilimine. Võhmajärve piiranguvööndisse kuulub Võhmajärve soo, Kaika soo, Võhma järv ja osa Võhma luitestikust ning seal asub RMK Võhma lõkkekoht. Lihtsa ligipääsu, metsateede võrgustiku ja vaheldusrikka maastiku tõttu on tegemist külastatava piirkonnaga nii rekreatiivsetel kui ka metsaandide varumise eesmärkidel.

Punktiga 19 lisatakse § 14 lõikes 3 nimetatud piiranguvööndite loetellu Peipsi põhjaranniku piiranguvöönd ja täiendatakse piiranguvööndite kaitse-eesmärke kaitsealuste liikide osas. Peipsi põhjaranniku piiranguvööndi kaitse alla võtmise eesmärk on looduse mitmekesisuse, metsase maastikuilme ja luitekoosluste iseloomuliku loodusliku seisundi säilitamine. Vöönd hõlmab suveperioodil intensiivselt külastatavaid rannaäärseid puhkemetsi ja liivaluhteid, kus asuvad RMK Kauksi ja Uusküla telkimisalad ning selle kaitse-eesmärgid on suunatud peamiselt maastikuliste väärtuste Peipsi põhjaranniku luidete, luitekoosluste ja vanade rannamännikute säilimisele.

Peipsi põhjaranniku piiranguvööndi kaitse-eesmärgina tuuakse nimeliselt välja II kaitsekategooria metsamardikaliik männisinelane. Vööndisse jääb kaks männisinelase elupaika (KLO9201781 ja KLO9200847). Liigi jaoks on oluline surnud seisvate mändide, mille koor ei ole veel täielikult maha langenud, säilitamine ning peamine ohutegur ongi haudepuude maharaiumine. Puhkemajanduslik tegevus männisinelast otseselt ei ohusta, seni kuni puhkerajatiste asukohtade planeerimisel ja püstitamisel arvestatakse liigi vajadusi ja säilitatakse vanu mände.

Vasknarva piiranguvööndi kaitse-eesmärgina tuuakse nimeliselt välja II kaitsekategooria taimeliik kiirjas ruse. Vööndi idapoolse osa rannaluidete vahel asuv kiirja ruskme kasvukoht (KLO9346297) avastati 2021. aastal. Liiki võib ohustada puhkemajanduslik tegevus: nii rajatiste rajamine kui ka liigne külastuskoormus (tallamine), mida on võimalik vältida puhkerajatiste ruumilise planeerimise ja külastuse suunamise abil.

Punktiga 20 lisatakse § 14 lõikes 5 nimetatud piiranguvööndite loetellu Kauksi, Keetsemani metsa, Metsküla, Oonurme ja Roostoja piiranguvöönd, mille eesmärk on metsakoosluste säilitamine lendorava elupaikade sidususe tagamiseks ning kaitsealuste liikide kaitse. Vööndid hõlmavad nii seniste lendorava püsielupaikade piiranguvööndeid kui ka uusi kaitse alla võetavaid, elupaiku ühendavaid alasid.

Punktiga 21 lisatakse § 14 lõikes 6 nimetatud piiranguvööndite loetellu Arvila ja Mustassaare piiranguvööndi asemel Alutaguse ja Metsiste piiranguvöönd, mille eesmärk on metsakoosluste säilitamine metsise elupaikade kaitse tagamiseks ning kaitsealuste liikide kaitse. Määrusega arvatakse senine Arvila piiranguvöönd ja osa Mustassaare piiranguvööndist loodava Alutaguse piiranguvööndi koosseisu ning endiste metsise püsielupaikade aladest moodustatakse uus, Metsiste piiranguvöönd. Vööndid toimivad puhvritena sihtkaitsevööndisse arvatud metsise mängupaikadele ning need hõlmavad nii metsisekukkede kui ka -kanade aastaringseid elupaiku. Metsiste piiranguvöönd on moodustatud Alutaguse rahvuspargiga liidetava Alajõe, Kaasiksoo, Kauksi, Kamarna, Kuru ja Ratva metsise püsielupaiga eramaid sisaldavatest piiranguvöönditest. Alutaguse piiranguvöönd on moodustatud seniste metsise püsielupaikade riigimaadest, seni EELISesse kantud kaitseta metsise elupaikadest ja olemasolevas rahvuspargi piiranguvööndi aladel asuvatest metsise elupaikadest. Alutaguse piiranguvöönd asub lausaliselt riigi omandis oleva maal.

Punktiga 22 täiendatakse § 15 lõike 1 punktis 2 esitatud piiranguvööndite loetelu, kus rahvaürituste korraldamisele kaitseala valitseja nõusoleku tingimust ei seata, Kauksi, Peipsi põhjaranniku, Rajasoo ja Võhmajärve piiranguvööndiga. Arvestades, et tegemist on hõlpsasti ligipääsetavate, tiheda metsateede võrgustikuga ja külastatavate aladega, kus asub ka RMK külastustaristu, ning võimalike seni toimunud ja kooskõlastamata rahvaürituste negatiivset mõju kaitseväärtustele ei ole täheldatud, ei ole põhjendatud rahvaürituste korraldamisele

piiranguid seada ka edaspidi. Vööndeis ohustavad kaitstavaid väärtusi eeskätt metsa majandamisega seotud tegevused.

Kauksi piiranguvöönd hõlmab Jõhvi–Tartu maanteega piirnevat tiheda teedevõrgustikuga ja hõlpsasti ligipääsetavat ala, mille kaitse-eesmärgiks on metsakoosluste kaitse lendorava ja teiste katkematut metsamassiivi vajavate liikide elutingimuste säilitamiseks. Vööndi kaitseväärtusi ohustab peamiselt lageraiepõhine metsamajandus ja ei ole tõendeid, et metsaliikide ebasoodne seisund oleks tingitud metsades rahvaürituste korraldamisest.

Peipsi põhjaranniku piiranguvöönd luuakse eeskätt piirkonnale iseloomulike maastikuobjektide Peipsi põhjaranniku luidete ja vanade rannamännikute loodusliku seisundi säilitamiseks. Liikidega seotud väärtustest asuvad vööndis II kaitsekategooria metsamardika männisinelase ja kaitsealuste nahkhiirte elupaigad, kelle elutegevust rahvaüritused ei mõjuta. Samuti ei asu vööndites tallamistundlikke õrnal pinnasel kooslusi. Vööndisse jäävad RMK Kauksi ja Uusküla telkimisalad, mida igal aastal külastab tuhandeid inimesi. Seega ei ole ürituste korraldamisele loodusväärtuste säilimise seisukohast piirangute seadmine põhjendatud.

Roostoja piiranguvöönd piirneb Iisaku asulaga, vööndis on tihe metsateede võrgustik ning RMK Kotka matkaraja algus- ja lõpp-punktiga seotud taristu (sh parklad). Vööndis kehtestatavad piirangud on suunatud eeskätt metsa- ja soomaastikega seotud väärtuste, sh maastikuilme säilimisele ja külastajate arvule piirmäära seadmine ei ole põhjendatud.

Võhmajärve piiranguvöönd hõlmab kergesti ligipääsetavat Sälliku-Kuru teega piirnevat ala, kus asub RMK Võhmajärve külastustaristu. Vööndi olulisimad kaitseväärtused on piirkonnale iseloomulikud vahelduvad metsa- ja soomaastikud ning Võhma luitestik. Esmaseks kaitse-eesmärgiks on tüüpilise maastikuilme säilimine, milleks on oluline piirata metsamajanduslikku tegevust, mitte seada kitsendusi rahvaürituste korraldamisele.

Punktiga 23 lisatakse § 15 lõike 2 punkti 2 riigikaitse ehitise püstitamise võimalus piiranguvööndisse. Riigikaitse ehitiste püstitamise võimaldamise eesmärk on tagada Kaitseväe ja Kaitseväe strateegilise kaitse vajadusi piiriäärsetel aladel. Nende lubamine on kaitseala valitseja igakordne kaalutusotsus, et võimaluse korral vältida ehitiste püstitamisel loodusväärtuste kahjustamist, samuti tuleb järgida keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses sätestatud nõudeid mõjude hindamisele. Loodusalasid mõjutada võivate tegevuste puhul tuleb läbi viia Natura hindamine.

Punktiga 24 lisatakse § 15 lõike 2 punkti 3 olemasoleval õuemaal kuni kahekorruselise hoone püstitamise võimalus Metsiste piiranguvööndis ning avalikult kasutatavate hoonete püstitamise võimalus Peipsi põhjaranniku piiranguvööndis. Metsiste piiranguvööndis on eluhoonetega õuemaid kolmel maaüksusel ning see säte võimaldab kõrvalhoonete püstitamist või olemasolevate hoonete rekonstrueerimist, mis metsise püsielupaikade kaitse-eeskirja⁵ järgi oli keelatud.

Loodav Peipsi põhjaranniku piiranguvöönd on Alutaguse valla üldplaneeringus osaliselt määratud puhke- ja virgestustegevuse ning supelranna maa-alaks, kuhu on võimalik ehitada hooajalisi ja aasta läbi teenindavaid puhkeotstarbelisi hooneid. Vööndi kaitse-eesmärgiks on piirkonnale iseloomuliku metsase maastikuilme (vanade rannamännikute) ja luitemaastiku loodusliku seisundi säilitamine, kaitsealustest liikidest leidub männisinelase ja nahkhiirte

⁵ [Keskkonnaministri 13.01.2005 määrus nr 1 „Metsise püsielupaikade kaitse alla võtmine“](#)

elupaiku. Selleks et leida ehitistele optimaalne asukoht vajab tegevus rajamine kaitseala valitseja nõusolekut ning oskusliku ja loodusväärtusi arvestava ruumilise planeerimise kaudu on võimalik arendada puhkemajandust kaitseväärtusi kahjustamata.

Punktiga 25 sõnastatakse ümber § 16, mis puudutab metsa majandamist piiranguvööndis. § 16 lõike 1 punktiga 1 täpsustatakse piiranguvööndeid, milles on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud turberaie langi pindalaga kuni 2 ha. Metsa majandamisele seatud piiranguid ei muudeta olemasoleva rahvusparki Agusalu, Härjaoja, Jõuga, Kirikumäe, Kurtna, Leterma, Mäetaguse tammiku, Puhatu, Virunurme ja Vasknarva piiranguvööndis ning sarnased piirangud hakkavad kehtima ka loodavates Peipsi põhjaranniku, Rajasoo ja Võhmajärve piiranguvööndis. Vööndite kogupindala on 5865 ha, millest eramaid on 473 ha ja need on varem kaitse all Alutaguse rahvusparki piiranguvöönditena.

§ 16 lõike 1 punktiga 2 reguleeritakse metsa majandamist Alutaguse piiranguvööndis. Alutaguse piiranguvöönd (4571,3 ha) on moodustatud metsise mänguväliste elupaikade kaitseks ning seal kehtestatava kaitsekorra aluseks on metsise kaitse tegevuskava eelnõu. Lausaliselt riigimetsamaadel asuvas vööndis keelatakse uuendusraied. Metsise kaitse tegevuskava eelnõus tuuakse välja, et uuendusraiate negatiivne mõju on metsisele valdav ja põhjalikult tõendatud ning puudub teaduslik info, mis tõendaks ja kirjeldaks tingimusi, mis lubaks arvata vastupidist. Harvendus-, valgustus-, kujundus- ja valikraiate tegemine on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud 1. augustist 31. jaanuarini. Võrreldes kehtiva eeskirjaga võib raietega alustada ühe kuu võrra varem (varem olid metsise kaitseks moodustatud piiranguvööndites raied lubatud 1. septembrist 31. jaanuarini), sest sügisesed vihmad ja talvine külmumata pinnas ei pruugi võimaldada raiate tegemist pinnast ja alustaimestikku kahjustamata. Seeläbi eeldatavasti väheneb rasketehnika negatiivne mõju metsise elupaikadele. Juuli keskpaigaks või hiljemalt juuli lõpuks metsise pesakonnad lennuvõimestuvad ja neil on augustis võimalik raietehnika eest pageda. Lisaks ajalisele piirangule on harvendus- ja valikraiatele seatud tingimus, et metsa täius ei tohi jääda väiksemaks kui 0,6 ning 1 ha kohta tuleb alates 1 ha suurusest langist jätta raiumata vähemalt 15% langi pindalast, kus säilitatakse ka alusmets ja II rinne. Läbiraiumata ala võib enam kui 1 ha suuruste lankide puhul paikneda gruppideni iga hektari kohta või terve langi kohta tervikuna, see sõltub konkreetsetest oludest. Need tingimused aitavad säilitada metsisele sobivat metsa tihedust, mis tagab ühtlasi paremad varjetingimused metsise pesakondadele.

§ 16 lõike 1 punktiga 3 reguleeritakse metsa majandamist Kauksi, Keetsemani metsa, Metsküla, Oonurme, Roostoja ja Täriveri piiranguvööndis. Vööndid on moodustatud seniste lendorava püsielupaikade piiranguvöönditest ja lendorava elupaikade vahelistest sidusaladest. Nende vööndite kogupindala on 4275 ha. Sellest on eramaid 54 ha, mis on varem kaitse all lendorava püsielupaikade ja Alutaguse rahvusparki Täriveri piiranguvööndina. Neis vööndites on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud harvendus- ja valikraie 1. septembrist 15. märtsini ning valgustus- ja kujundusraie aasta läbi, kusjuures raiel tuleb säilitada lendorava liikumiskoridor. Nende vööndite eesmärk on eelkõige pesametsade kaitse ja elupaikade sidususe tagamine. Uuendusraieid välistava metsanduse käigus ei teki lendoravate liikumist takistavaid lagedaid alasid ja metsamaastiku killustumist. Viimane põhjustab kaasneva efektina nii kiskjate kui ka kakkude kogunemist lendorava elupaiga metsadesse ja kiskluse surve suurenemist, mis on lendorava jaoks suure tähtsusega ohutegur. Harvendus- ja valikraiele on seatud ajaline piirang, mis on vajalik häirimise vähendamiseks ning see hõlmab ajavahemikku poegade kasvatamisest kuni noorloomade hajumiseni. Valgustus- ja kujundusraiel ajaline piirang puudub. Muudele raieliikide (sanitaar- ja trassiraie või raadamine) määrusega ajalist piirangut ei seata, vastav tingimus lisatakse vajadusel metsateatisele sõltuvalt raie läbiviimise kohast.

§ 16 lõike 1 punktiga 4 reguleeritakse metsa majandamist Metsiste piiranguvööndis (914 ha), mis on moodustatud seniste metsise püsielupaikade eramaid sisaldavatest piiranguvööndite aladest (eramaid on vööndis 636 ha). Vööndi eesmärgiks on metsise mänguväliste elupaikade kaitse, ilma et samal ajal seataks eraomanikele metsa majandamisele praegu kehtivate kitsendustega võrreldes lisapiiranguid. Seetõttu on metsa majandamisega seotud piirangute aluseks võetud seni kehtiv metsise püsielupaikade kaitse-eeskiri⁶. Vööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud lageraie langi suurusega kuni 1 ha ja turberaie langi suurusega kuni 2 ha. Raietele on seatud ajaline piirang ja neid võib teha 1. augustist 31. jaanuarini. Võrreldes kehtiva eeskirjaga, võib raietega alustada ühe kuu võrra varem (varem olid metsise kaitseks moodustatud piiranguvööndites raided lubatud 1. septembrist 31. jaanuarini), sest sügisesed vihmad ja talvine külmumata pinnas ei pruugi võimaldada raiete tegemist pinnast ja alustaimestikku kahjustamata. Seeläbi eeldatavasti väheneb rasketehnika negatiivne mõju metsise elupaikadele. Juuli keskpaigaks või hiljemalt juuli lõpuks metsise pesakonnad lennuvõimestuvad ja neil on seega augustis võimalik raietehnika eest pageda.

Senine nõue jätta raielankide vahele üle 60 aasta vanust puistut vähemalt 100 m laiuse ribana on asendatud tingimusega, et raie piirneval eraldisel ei ole lubatud enne, kui järelkasvu keskmine kõrgus on vähemalt 6 m ning turberaiel peab raiejärkude vahe olema vähemalt kümme aastat. Kümne aasta hulka arvestatakse ka metsateatise esitamise aasta. See võimaldab kõrvalasuval eraldisel teha raieid varem kui 60 aasta möödudes, sest üldiselt kasvavad vööndis leiduvad tavalisemad puuliigid, nagu mänd ja kask 6 m kõrguseks tunduvalt kiiremini kui 60 aastaga. Samal ajal tagab see uuendusraiete jaotumise pikemale perioodile ja vööndis ei teki ulatuslikke lagealasid, mis ei vasta metsise elupaigaeelistustele ning teisalt soosivad nii metsiste kui ka kiskjate koondumist keskealiste ja vanemate metsade allesjäänud laikudesse. Kisklus on metsisele suure tähtsusega mõjutegur.

Senine metsise püsielupaikade kaitse-eeskirjas sätestatud nõue, et üle 60 aasta vanuse metsa osakaal ei tohi jääda väiksemaks kui 50%, kehtib ka Alutaguse rahvusparki Metsiste piiranguvööndis.

Punktiga 26 ajakohastatakse määruse normitehnilisi märkusi punktide 4 ja 5 osas, mis puudutab kaitseala kaardi ja seletuskirjaga tutvumist.

Punktiga 27 asendatakse senise määruse lisas olevad Alutaguse rahvusparki kaardilehed uue määruse lisas esitatud kaardilehtedega.

2.1.2. Paadenurme looduskaitseala kaitse-eeskirja muutmine

Eelnõu § 1 lõikega 2 muudetakse Paadenurme looduskaitseala kaitse-eeskirja. **Punktidega 1–3** kaotatakse Paadenurme looduskaitseala Kiisa sihtkaitsevöönd. Tegemist on 5,7 ha suuruse eraldipaikneva sihtkaitsevööndiga, mida kolmest küljest ümbritseb Alutaguse rahvusparkile liidetav Ojadevahe lendorava püsielupaik (KLO3001768). Vöönd kattub Kiissa lendorava elupaigaga (KLO9101137), kuid lendorav ei ole seatud Paadenurme looduskaitseala eesmärgiks. Arvestades vööndi paiknemist, väärtusi ja kaitse-eesmärke, on otstarbekas see liita Alutaguse rahvusparki loodavale Oonurme sihtkaitsevööndile, kuhu kuuluvad senised

⁶ Keskkonnaministri 13.01.2005 määrus nr 1 „Metsise püsielupaikade kaitse alla võtmine“

lendorava püsielupaikade sihtkaitsevööndid, EELISesse kantud lendorava elupaigad ja suure väärtusega potentsiaalsed pesametsad.

Punktiga 4 ajakohastatakse määruse normitehnilisi märkusi punktide 4 ja 5 osas, mis puudutab kaitseala kaardi ja seletuskirjaga tutvumist.

Punktiga 5 asendatakse senise määruse lisas olevad Paadenurme looduskaitseala kaart uue määruse lisas esitatud kaardiga.

2.2. Alutaguse rahvusparki laiendamise eesmärgid ja põhjendused

Eesmärk: Alutaguse piirkonnale iseloomuliku tüpoloogilise koosseisuga looduslikus seisundis metsamassiivi kaitse

Eelnõukohase määruse katuseesmärk on sidusa ja ökoloogiliselt funktsionaalse Alutaguse metsamassiivi taasteke. Olemasolev Alutaguse rahvuspark on moodustatud eraldiseisvate suurte sookaitsealade (Muraka, Agusalu, Puhatu, Selisoo) ja väiksemate konkreetsete maastikuobjektide kaitseks piiritletud alade (Iisaku oos, Mäetaguse tammik, Jõuga järved, Smolnitsa lited, Struuga luhad) põhjal. Enamasti sooservades ja -saartel ja/või eraldiseisvatel lahustükkidel killustatult paiknevad metsakooslused moodustavad olemasoleva Alutaguse rahvusparki territooriumist kokku vaid 42%, mistõttu ei ole tagatud suuri looduslikke metsamassiive vajavate liikide soodne seisund ja elupaiganõudlus. Rahvusparki lahustükid ja kaitse all olevad püsielupaigad on killustatud majandusmetsadega, lisaks rikuvad metsamaastiku terviklikkust teed, liinitrassid, rekonstrueeritud kraavid, rajatavad uued karjäärid jm.

Kaitstava metsala suurenemine esindab Alutaguse piirkonnale ajalooliselt iseloomulikku metsade tüpoloogilist jaotust: kaitse alla võetakse viljakamate kasvukohtade metsi Muraka raba ümbruses, kuivi nõmme- ja palumetsi Peipsi põhjarannikul ja Agusalu kriivadel ning soometsi Agusalu-Puhatu piirkonnas.

Katkematu metsamassiivi olemasolu ja metsaosade ruumiline sidusus on oluline spetsiifiliste ökoloogiliste nõudlustega inimtegevusest vähemõjutatud metsakooslustega seotud liikidele ja halvasti levivatele liikidele. Näiteks sobib liigilise koosseisu ja kasvukohatüübi poolest lendorava elupaigaks vaid 2% olemasoleva Alutaguse rahvusparki territooriumist, kuna sooservades kasvavad siirdesoo- ja rabastuvad metsad, samuti kriivadel kasvavad kuivad liivased metsad on elupaigana lendoravale sobimatud.

Alutaguse metsadel on oluline roll ühenduse tagamisel Eesti ja Venemaa boreaalsete liikide asurkondade vahel, sest Alutaguse on otseseks jätkuks teisel pool Narva jõge laiuvatele boreaalsetele metsadele. Rahvusparki laiendamine seob tervikuks Muraka soostiku ümbritsevad metsad üle Peipsi põhjaranniku, Agusalu-Puhatu soostiku ja Struuga luhtade Narva jõeni.

Peaaegu kõikidele laiendusala kaitse-eesmärkidena esitatud liikidele ja elupaikadele on arvestatavaks ohuteguriks lageraiepõhise metsa majandamise tagajärjel toimunud elupaikade killustumine ja/või metsa kuivendamine, millega jätkub ohustatud liikide elupaikade kahjustamine ja võimalused nende seisundit parandada on seniste püsielupaikade ebapiisava ulatuse tõttu piiratud.

Määrusega uusi alasid kaitse alla võttes kasvab metsamaa osakaal Alutaguse rahvusparkis 42 protsendilt 59 protsendini. Laiendamisel rahvusparki koosseisu arvatavate püsielupaikade tsoneeringut muutes ja kaitse alla võetavaid alasid sihtkaitsevööndisse arvates suureneb rangelt kaitstavate metsade pindala 7900 ha võrra.

Eesmärk: vanade metsadega seotud haruldaste ja ohustatud liikide kaitse

Elmises jaotuses kirjeldatud metsade kaitse tõhustamine on eeltingimuseks vanadest metsadest ja loodusmaastikest sõltuvate haruldaste ja ohustatud liikidega seotud kaitse-eesmärkide saavutamiseks. Olemasoleva rahvusparki mõjupiirkonnas asuvate püsielupaikade kaitse tõhususe analüüs näitas, et peamiselt 2000-ndate alguse teadmiste ja selleaegsete ohutegurite põhjal piiritletud püsielupaigad ja kehtestatud kaitsemeetmed ei ole taganud liikide soodsat seisundit ning mitme liigi arvukus kahaneb jätkuvalt ja elupaigad degradeeruvad.

Looduskaitseseaduse üks peamisi eesmärke on looduse kaitsmine selle mitmekesisuse säilitamise, looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku liikide soodsa seisundi tagamisega. Vastavalt LKS § 3 lõikele 2 loetakse liigi seisund soodsaks, kui selle asurkonna arvukus näitab, et liik säilib kaugemas tulevikus oma looduslike elupaikade või kasvukohtade elujõulise koostisosana, kui liigi looduslik levila ei kahane ning liigi asurkondade pikaajaliseks säilimiseks on praegu ja tõenäoliselt ka edaspidi olemas piisavalt suur elupaik.

Alutaguse rahvusparki laiendusosalal elutsevad liigid, kelle kaitseks rajatud püsielupaikade kaitsekord ja/või ulatus on selgelt ebapiisav, et elimineerida ümbritsevate ohutegurite mõju, on eeskätt lendorav, metsis, must-toonekurg, männisinlane, karvane kruupsamblik, must limasamblik, sõrmjas tardsamblik, väike käopõll ja Russowi sõrmkäpp. Eesti liikide punase nimestiku hindamiskriteeriumite järgi on kõikide nende liikide seisund väljasuremisskaala järgi ohustatud, neist lendorav, must-toonekurg ja habekakk on *kriitilises seisundis (critically endangered)*, must limasamblik on *väljasuremisohus (endangered)* ning metsis, Russowi sõrmkäpp, sõrmjas tardsamblik, karvane kruupsamblik ja männisinlane on *ohualtid (vulnerable)*. Kokku lisandub rahvusparki laienedes riiklikult kaitstud elupaiku või paraneb olemasolevate kaitstud elupaikade kvaliteet Eesti punase nimestiku ohustatuse skaalal kategooriasse „ohualdis“, „väljasuremisohus“ või „kriitilises seisundis“ kuuluvatest liikidest ja/või kahaneva arvukustrendiga liikidest kokku 37 liigile.

Alutaguse rahvusparki laiendusosalal leiduvatest liikidest kuuluvad I kaitsekategooriasse lendorav, must-toonekurg, merikotkas, kalakotkas, väike-konnakotkas ja habekakk. LKS § 46 lõike 1 alusel arvatakse I kaitsekategooriasse liigid, mis on Eestis haruldased, esinevad väga piiratud alal, vähestes elupaikades, isoleeritult või väga hajusate asurkondadena, ning liigid, mis on hävimisohus, mille arvukus on inimtegevuse mõjul vähenenud, elupaigad ja kasvukohad rikutud kriitilise piirini ja väljasuremine Eesti looduses on ohutegurite toime jätkumisel väga tõenäoline. LKS § 48 lõike 1 kohaselt tuleb I kaitsekategooria liikide kõikide teadaolevate elupaikade või kasvukohtade kaitse tagada kaitsealade või hoiualade moodustamise või püsielupaikade kindlaksmääramisega. Neist lendorava, must-toonekure ja kalakotka elupaikade kaitstud paraneb olulisel määral, kuna nende liikide kaitseks loodud püsielupaikade ulatus on elupaikade säilimiseks ja populatsioonide soodsa seisundi tagamiseks või saavutamiseks pikas perspektiivis ebapiisav.

- Rahvusparki laiendamisega tagatakse väljaspool olemasolevaid püsielupaiku asuvatele EELISesse kantud lendorava elupaikadele kaitse 620 ha ulatuses. Ühtlasi arvestatakse lendorava elupaikade ruumilist paiknemist ning jälgitakse, et elupaigad ei jääks isolatsiooni

ja nendevaheline sidusus oleks tagatud. Isoleeritud alamasurkondade vahelise sidususe parandamiseks võetakse kaitse alla ka elupaikade vahelisel riigimaal paiknevaid lendoravale sobivaid metsakooslusi. Lendorava puhul on populatsiooni jätkusuutlikkuse tagamiseks elupaikade kaitse kõrval võtmetähtsusega saavutada sidusus nii alamasurkondade sees kui ka vahel. Metsaosade täiendav kaitse alla võtmine parandab Muraka raba ümbruse alampopulatsiooni sidusust Alajõe-Smolnitsa-Jaama alampopulatsiooniga ning sealtkaudu üle Narva jõe Venemaa populatsiooniga. Seega toetab rahvusparki laienemine lisaks elupaikade otsesele kaitsele ühtlasi lendorava kaitse tegevuskava eesmärki parandada alampopulatsioonide sidusust, mistõttu peaks vähenema alampopulatsioonide arv. Nii elupaikade kaitse alla võtmine olemasolevate kaitstavate alade piiride muutmise kaudu kui ka leiukohtade sidusa võrgustiku tagamine on lendorava kaitse tegevuskavas I prioriteedi tegevused.

- Laiendusala on teada üks must-toonekure pesapaik (olemasoleva rahvusparki alal kaks pesapaika) ja kaitstava ala laiendamine panustab suure loodushävitamiskohaga/potentsiaalsete elupaikade kujunemise kaudu liigi seisundi paranemisesse. Samavõrra olulise tähtsusega on suurepinnalise kaitse kaudu võimalike toitumisveekogude – kunagiste looduslikus süngis metsaõjude – kaitse ja looduslikkuse taastamine, kuna toitumisalade kehv seisund ja vooluveekogude jätkuv degradeerumine on must-toonekurele suure tähtsusega ohutegur.
- Habekakku on Eestis, sealhulgas Alutagusel, kohatud juhuvaatluste käigus ja pesitsemisest on üksikuid teateid. Kuna habekakk on tüüpiline boreaalsete metsade liik, suurendab Alutaguse rahvusparki laiendamine nii sobivate pesitusbiotoopide kvantiteeti kui ka kvaliteeti, kuna liik eelistab pesapaigana vanu küpseid metsi ja suuri loodushävitamiskohasid. Soolade kaitse ja seisundi parandamine tagab lagedate soolaikude säilimise, mis parandab kaku toitumisvõimalusi.
- Kuigi merikotka, kalakotka ja väike-konnakotka Eesti populatsiooni seisundit võib praeguse arvukuse juures pidada soodsaks, on olemasoleva olukorra säilitamiseks vajalik tagada piisavalt suure elupaiga pikaajaline säilimine lokaalsel tasandil, mis on eelduseks liigi arvukuse püsimiseks. Liikide tegevuskavad soovivad pesi ümbritsevat sobivat metsala kaitsta suuremas ulatuses, kui seda teevad praegused püsielupaigad, kuid majanduspiiranguid on võimalik seada üksnes kaitse all olevale alale. Rahvusparki laiendusala hõlmab sobivaid soo- ja metsamaastikke kõikidele meie kotkaliikidele, mis tagab piirkonnas seni teadmata ja potentsiaalsete pesapaikade kaitse.

II kaitsekategooriasse kuuluvad LKS § 46 lõike 2 järgi liigid, mis on ohustatud, kuna nende arvukus on väike või väheneb ning levik Eestis väheneb ülekasutamise, elupaikade hävimise või rikkumise tagajärjel ja mis võivad olemasolevate keskkonnategurite toime jätkumisel sattuda hävimisohtu. LKS § 48 lõike 2 kohaselt tuleb II kaitsekategooria liikide vähemalt 50 protsendi teadaolevate elupaikade kaitse tagada kaitsealade moodustamisega lähtuvalt alade esinduslikkusest. Kuna Alutaguse rahvusparki laiendamine on suunatud sidusa looduslikus seisundis metsamassiivi kujunemisele, pakub laiendusala esinduslikke elupaiku esmalt suurte jätkusuutlike metsaökosüsteemidega seotud liikidele nagu metsis ja männisinelane. Rahvusparki laiendamisega võetakse kaitse alla väljaspool kaitstavaid alasid asuvaid männisinelase elupaiku 91 ha ulatuses, mis hõlmab 13 teadaolevat elupaigalaiku. EELISesse kantud metsise elupaiku tuleb juurde 10 513 ha ulatuses.

Metsise kaitse tegevuskava toob kõige tõhusama kaitsemeetmena välja suured loodusmaastikes paiknevad kaitsealad, mille saavutamiseks tuleb suurte kaitsealade naabruses paiknevad väärtuslikud metsise elupaigad liita ühtseks kaitsekorralduslikuks tervikuks. Seega loob rahvusparki laiendamine võimalused metsise soodsa seisundi saavutamiseks mitmel tasandil – kaitseta elupaikade kaitse alla võtmisega ning olemasolevate püsielupaikade laiendamise või

ümbertsoneerimisega tõhustatakse üksikute elupaikade ja piirkondlikku kaitset, teisalt tagatakse levikukoridori toimimine nii Eesti ja Venemaa populatsioonide kui ka Alutaguse ja Sadala-Endla tuumalade ning sealtkaudu ülejäänud Eesti vahel. Sellega panustab laiendusettepanek märkimisväärselt kogu Eesti metsise asurkonna soodsa seisundi saavutamisse.

Kokku elutseb rahvusparki laiendusosal teadaolevalt 27 II kaitsekategooriasse kuuluvat liiki, kellest 14 liigi elupaikade kaitse alla võtmisel ja piirangute rakendamisel võib ette näha nende elutingimuste paranemist. Need liigid on lisaks metsisele ja männisinelasele kanakull, mustsaba-vigle, laanerähn, valgeselg-kirjurähn, karvasjalg-kakk, Russowi sõrmkäpp, kahar parthein, sookäpp, sale villpea, õrn tarn, karvane kruupsamblik ja sõrmjas tardsamblik.

Rahvusparki laienedes suureneb elupaikade pindala kõikidele boreaalsetele maastikele iseloomulikele piirkonnas elutsevatele liikidele. Valdavalt on laiendusala sihtliikide kaitse seotud: 1. suurepinnalise elupaiganõudluse ja häirimatuse vajadusega nii metsades kui ka soodes; 2. metsamajandusest puutumatu või vähemõjutatud metsaga; 3. kuivendusest puutumatu või vähemõjutatud metsade ja soodega; 4. endiste põlengualadega⁷.

Alutaguse rahvusparki sihtliigi, metsise osas on modelleeritud kukkede arvu võimalikke arengustsenaariume vastavalt metsa majandamisviisidele metsise elupaikades⁸. Analüüs kinnitab, et metsise arvukuse peamine tegur on kvaliteetse elupaiga pindala, mis on hästi tulevikku prognoositav ja analüüsiv. Kavandatavad piirangud riigimaadel Alutaguse suurtes (Agusalu ja Puhatu) metsise elupaikades väljaspool praegu kaitse all olevaid alasid näitavad suurimat täiendavat elupaigapotentsiaali (kolmandiku võrra rohkem kukkesid), mis kinnitab suurte olemasolevate asurkondade olulisust metsise kaitse tõhustamisel. See tähendab, et olemasoleva rahvusparkiga piirnevate väikesepindalaliste püsielupaikade alusel sidusa ja funktsionaalse elupaigamassiivi loomine on metsise kaitset perspektiivikam võrreldes killustatud väikeste alade kaitse alla võtmisega.

Kui Eestis tervikuna näitab viimaste aastate metsise kevadine mänguseire kukkede koguarvukuse langust, siis Alutaguse laiendusala püsielupaikades on kukkede arvukus pigem tõusnud või jäänud samale tasemele. Suure tõenäosusega näitab see alates 2021. aastast (alates rahvusparki laiendusettepaneku tegemisest) kavandataval laiendusosal kehtinud raiepiirangute mõju. Samuti on ilmnunud piirangute positiivne mõju lendoravale – viimastel aastatel on püsivalt asustatud olnud kavandataval laiendusosal asuvad Narva jõe äärsed lendorava elupaigad.

Eesmärk: seni kaitseta ja ebapiisavalt kaitstud soode kaitse

Sooelupaikade ja soodega seotud liikide seisundi parandamiseks võetakse kaitse alla 3040 ha soolasid, millest seni kaitseta suuremad sood on Virunurme raba, Lemmaku, Kaasiku, Kassisaare, Õpetaja ja Pikasilla soo. Lisaks hõlmab laiendusala hulgaliselt väikesi, paarikümne kuni saja hektari suurusi kriivadevahelisi soolaike.

⁷ Palo, A. 2021. Alutaguse rahvusparki ja selle lähiümbruse väärtuste Zonation analüüsi tulemuste tõlgendamine. Alutaguse rahvusparki laiendusettepaneku väärtuste hindamine. Ekspertiis.

⁸ Lõhmus, A. (koost), Kaasik, A., Kaasiku, T., Kont, R., Kuresoo, L. 2025. Metsise (*Tetrao urogallus*) kui suunisliigi seisundi alternatiivsed tulevikuprognosid lähtudes erinevatest kaitsekorralduslikest stsenaariumidest Eestis. Aruanne.

Mitu rahvusparki koosseisu kuuluvat suurt sood (Lipu soo, Feodorisoo, Virsu soo, ja Ratva raba) on kaitse all osaliselt: kaitstav ala on piiritletud mööda lagesoo serva või sooservadesse kaevatud kraave, jättes tähelepanuta soo kui hüdroloogilise ja funktsionaalse terviku kaitse vajaduse. Seetõttu võetakse kaitse alla eelnimetatud soode servades asuvaid riigimaid. Sooökosüsteemi toimimiseks vajaliku puhvri puudumise tõttu on kunagised sooservade siirde- ja madalsoometsad kuivenduse mõjul asendunud kõdusoometsadega ja jätkub kunagiste lagesooelupaikade kvaliteedi halvenemine. Kaitse alla võtmine võimaldab reguleerida sookooslusi mõjutavate kuivendussüsteemide rekonstrueerimis- ja hooldustöid ning teha kaitsekorralduslikke tegevusi loodusliku veerežiimi taastamiseks.

Lisaks soodele jääb Alutaguse rahvusparki laiendusale 520 ha seni kaitseta kaitset ja säilitamist väärivaid soometsi, millest esinduslikumad ja ulatuslikumad on Feodorisoo kaguosa soostuvad kaasikud ning Struuga luha lõunaosa lodumetsad ja madalsookaasikud.

Sood on vastutuselupaigad, mille loodusliku seisundi säilimisest sõltub otseselt neis elavate liikide käekäik. Alutaguse rahvusparki laiendusale elutsevatest soodega seotud liikidest on ohustatud (Eesti liikide punase nimestiku hinnangul kriitilises seisundis, väljasuremisohus või ohualdis) kalakotkas, harilik sookäpp, kahar parthein, kõdu-koralljuur, metsis, mustsaba-vigle, Russowi sõrmkäpp, väike käopõll, heletilder, suurkoovitaja ja teder. Nende liikide säilimine on otseselt sõltuvuses soolade loodusliku seisundi säilimisest.

Eesti riigi kliimapoliitika raamdokument „Kliimapoliitika põhialused aastani 2050” toetab turbaaladel süsiniku säilitamist. Metsanduse ja maakasutuse alavaldkonnas näeb strateegia ette, et „säilitatakse või suurendatakse soolade turbas seotud süsinikuvaru. Vältitakse soode edasist kuivendamist ning juba kuivendatud turbaaladel taastatakse võimaluse korral looduslähedane veerežiim või vältitakse alade edasist degradeerumist”. Seega on rahvusparki laiendamine soode kaitse tõhustamiseks kooskõlas Eesti kliimaeesmärkidega.

Euroopa Liidu elurikkuse strateegia aastani 2030 rõhutab, et kaitsta tuleb süsinikurikkaid ökosüsteeme, sh turbaalasid, ja märgalasid. Strateegia toob välja ka EL looduse taastamise kava: peamised kohustused 2030. aastani, mille järgi tuleb taastada 2030. aastaks olulised kahjustatud ja süsinikurikaste ökosüsteemidega alad, tagada, et elupaikade ja liikide kaitsestaatus ja -suundumus ei halvene ning tagada, et vähemalt 30% elupaikadest ja liikidest saavutab soodsa kaitsestaatus või vähemalt näitab positiivset suundumust.

Eesmärk: looduslike vooluveekogude valglapõhine kaitse

Laiendusala hõlmab mitmeid metsaojasid ja väiksemaid jõgesid, millest kõik on maaparanduse eesmärgil õgvendatud ja täielikult looduslikus sängis ei voola neist enam ükski. Rahvusparki laienedes jäävad kaitstavale alale pikemate lõikudena Ojamaa jõe, Kõveroja, Rosseli oja, Uusküla oja, Imatu oja, Remniku oja ja Jaama jõe ülemjooks. Looduslike vooluveekogude õgvendamine on mõjutanud kõiki selle mõjualasse jäävaid kooslusi ja seal toimuvaid protsesse.

Alutaguse rahvusparki laiendamine ja majanduspiirangute rakendamine asetab uude perspektiivi ka kuivendussüsteemide hooldamise ja rekonstrueerimise vajaduse ja ulatuse, mis tuleb tänapäevaste teadmiste kohaselt ümber kavandada. Metsaojade ja -jõgede ning nende valgalade kaitse alla võtmine annab võimaluse välja selgitada kaitseväärtuste poolest olulisemad ja hüdroloogiliste tingimuste poolest tundlikumad piirkonnad (nt endiste soometsade alad), kus on võimalik luua tingimused ojade loodusliku seisundi taastamiseks piirkondades, kus see ei tekita konflikti metsa majandamisega.

Eesmärk: metsavajakute kaitseks soovitatud metsaalade range kaitse alla võtmine

Alutaguse rahvuspargile liidetavate püsielupaikade piiranguvööndites asub 435 hektarit metsavajakute kaitseks valitud metsaalasid. Metsavajakute kaitse alla võtmisega parandatakse rangelt kaitstava metsamaa tüpoloogilist esinduslikkust, st et rangelt kaitstud oleks 10% igast metsatüübist, mis oli Eesti metsanduse arengukava aastani 2020 üks eesmärke. Laane-, salu- ja soovikumetsade tüpoloogilise esindatuse eesmärki ei ole veel lõplikult saavutatud ja selle protsessi lõpule viimise vajadust on rõhutatud Eesti metsanduse arengukava 2030 eelnõus⁹.

Kuna piiranguvööndi režiim ei taga metsakoosluste puutumatut arengut, tuleb sihtkaitsevööndisse tsoneerida kokku 435 ha Kaasiksoo metsise püsielupaiga ning Ojadevahe, Nissipõllu, Jõemaa, Mädamänniku, Suuremurru ja Lõpe lendorava püsielupaiga piiranguvööndis asuvaid metsaalasid.

Eesmärk: terviklik ja kulutõhusam kaitse korraldamine

Kuna ettepanekuala tõhusamat kaitset vajavad väärtused paiknevad ruumiliselt kompaktselt ning liikide (püsi)elupaigad, ohustatud kooslused ja maastikulised väärtused kattuvad ja on tihedalt läbipõimunud, on kogu ala kaitse korraldamine nii administratiivse kui ka praktilise kaitsekorralduse seisukohast hõlpsam ja kulutõhusam kui kaitse üksikute liikide kaitseks mõeldud püsielupaikade kaudu. Terviklik lähenemine kaitseväärtustele, st ettepanekus esitatud eraldiseivate elupaikade tervikuks liitmine võimaldab laiaulatuslikku ja kõiki ohutegureid arvestavat eesmärgipärast ruumilist planeerimist leevendus-, kaitse- ja taastamisabinõude rakendamiseks, samuti võimaldab see lihtsustada haldusmenetlust.

Põhjendus: seniste püsielupaikade ebapiisav ulatus ja kaitsekord

Lendorava püsielupaigad

Alutaguse rahvuspargiga liidetakse kokku 56 lendorava püsielupaika, millest 35 püsielupaika on automaatsed püsielupaigad, mis moodustatakse lendorava pesapuude leidmisel looduskaitseeaduse § 50 lõike 2 punkti 1 alusel ringikujulise alana 25 m raadiuses ümber iga teadaoleva pesapuu (pindala ümber ühe pesapuu 0,19 ha). Ringikujulised püsielupaigad asuvad üldjuhul keset majandusmetsa ja kaitsevöönd hoiab ära pesapuude langetamise, kuid ei taga lendorava püsivaks elutsemiseks piisava suurusega turvalist elupaika. Ka ei ole ringide vahel asuvale majandusmetsale võimalik kehtestada täielikke raiepiiranguid, mistõttu loomad hülgavad servaepekti tõttu avatuks jäänud pesapuud. Seetõttu on metsamaastiku sidusus lendorava asurkonnas puudulik. Kui ka püsielupaik moodustatakse ümber mitme lähedikkude paikneva pesapuu, on selle ulatus enamasti väiksem kui ühe emaslooma kodupiirkonna keskmine suurus (8,3 ha)¹⁰. Nii on automaatsete ringikujuliste püsielupaikade pindala vaid 0,19–6,9 ha ja 35 automaatse püsielupaiga pindala on kokku üksnes 65 ha.

Ringikujuliste püsielupaikade Alutaguse rahvuspargiga liitmisel laiendatakse neid ümbritsevat kaitstavat ala lendorava elupaiganõudlusi ja maastikuolusid arvestavalt minimaalselt EELISesse kantud elupaiga riigimaal asuva osa piirides. Sellega võetakse ringikujuliste püsielupaikade ümber kaitse alla täiendavalt kokku 620 ha ulatuses EELIS-esse kantud lendorava elupaiku. Ühtlasi arvestatakse lendorava elupaikade ruumilist paiknemist ja

⁹ <https://kliimaministeerium.ee/MAK2030>

¹⁰ Lendorava kaitse tegevuskava, kinnitatud Keskkonnaameti peadirektori 04.01.2023 käskkirjaga nr 8-2/23/24.

jälgitakse, et elupaigad ei jääks isolatsiooni ja nendevaheline sidusus oleks tagatud. Isoleeritud alamasurkondade vahelise sidususe parandamiseks võetakse kaitse alla ka elupaikade vahelisel riigimaal paiknevaid lendoravale sobivaid metsakooslusi.

Kalakotka püsielupaigad

Alutaguse rahvuspargiga liidetakse kokku 21 kalakotka püsielupaika. Kõik laiendusala asuvad kalakotka püsielupaigad on moodustatud automaatselt LKS § 50 lõike 2 punkti 2 alusel 200 meetri raadiuses ümber pesapuu. See teeb püsielupaiga suuruseks keskmiselt 12,5 ha. Kuigi 200 m on piisav pesametsa füüsiliseks säilimiseks, annab liigi kaitse tegevuskava¹¹ soovitusel rakendada teatud piiranguid, sh metsa majandamisel täiuse 0,7 säilitamine vähemalt kuni 500 m raadiuses. Majanduspiiranguid on võimalik seada üksnes kaitse alla olevale alale. Alutaguse rahvuspargi ja selle laiendusala sood on Eesti tihedaimalt asustatud kalakotka piirkondi. Kuigi kalakotka populatsiooni seisund on hetkel soodne, tuleb arvukuse hoidmiseks vähendada asurkonnale toimivate ohutegurite mõju ja selleks laiendatakse kaitstavat ala kalakotka pesapuude ümbruses minimaalselt EELIS-es registreeritud elupaiga ulatuses.

Metsise püsielupaigad

Alutaguse rahvuspargiga liidetakse üheksa metsise püsielupaika kogupindalaga 4736 ha. Metsise püsielupaigad on kaitse alla võetud keskkonnaministri 13. jaanuari 2005. a määrusega nr 1 „Metsise püsielupaikade kaitse alla võtmine”. Määrusega sätestatud kaitsekord ja piirid on välja töötatud enam kui 20 aasta taguste teadmiste põhjal ja selles on olulisi vajakuid nii kaitstava ala ulatuse kui ka tsoneeringu osas. Kaitstav ala hõlmab vaid metsise vahetut mänguala ja selle lähiümbrust, mitte aga metsisekanade sigimisala ja suviseid elupaiku. Püsielupaigad on üksteisest isoleeritud ja puudub nende omavaheline sidusus.

Liites Alutaguse rahvuspargile sellega piirnevad metsise püsielupaigad ja laiendades kaitstavat ala, moodustub metsisele sobiv erinevaid elupaiku ühendav metsamassiiv, mis ühendab sidusaks territooriumiks kõik Alutaguse tuumala elupaigad Muraka raba lääneküljelt Narva jõeni. Just Alutaguse piirkonnas on metsise elupaikade sidususe loomine võtmetähtsusega, kuna see tagab jätkusuutliku levikukoridori toimimise nii Eesti ja Venemaa populatsioonide vahel kui ka Alutaguse ja ülejäänud Eesti vahel. Sellega panustab Alutaguse rahvuspargi laiendamine märkimisväärselt kogu Eesti metsise asurkonna soodsa seisundi saavutamisse. Metsise püsielupaikade Alutaguse rahvuspargiga liitmisel võetakse kaitse alla olemasolevate püsielupaikade vahel asuvad seni kaitseta EELISesse kantud metsise elupaigad riigimaal kogupindalaga 10 513 ha.

Samblike ja soontaimede kaitseks loodud püsielupaigad

Kivinõmme karvase kruupsambliku püsielupaik ning Kautvere musta limasambliku ja sõrmja tardsambliku püsielupaik on kaitse alla võetud keskkonnaministri 10. augusti 2006. a määrusega nr 58 ning Pikasilla 1 ja Pikasilla 2 käpaliste püsielupaik on kaitse alla võetud Keskkonnaministri 03.02.2011 määrusega nr 10.

Samblike kaitseks loodud püsielupaigad pindalaga vastavalt 6,1 ha ja 10,5 ha ei pruugi liikide ökoloogilisi nõudlusi arvestades pikas perspektiivis nende säilimist tagada, kuna väikese pindalaga pikliku kujuga püsielupaikadel on servaeefekti mõjualas suurem osa elupaigast, mis muudab elupaiga mikrokliimaatilisi tingimusi, kui sellega piirneval alal toimuvad lageraied või kraavide rekonstrueerimistööd.

¹¹ Kalakotka kaitse tegevuskava, kinnitatud Keskkonnaameti peadirektori 12.11.2019 käskkirjaga nr 1-1/19/208.

Käpaliste püsielupaigad pindalaga 4,8 ha ja 8,5 ha hõlmavad üksnes kaitstavate taimede vahetut kasvukohta. Püsielupaiku kaitse alla võttes ei ole arvestatud seda, et soode ja seal kasvavate taimeliikide kaitset saab tagada üksnes kogu koosluse veerežiimi mõjutavat ala kaitstes. Ebasoodsa, eeskätt kuivendusega seotud mõju välistamiseks tuleb kaitsta sood kui hüdroloogilist tervikut.

Rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus

Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (edaspidi *loodusdirektiiv*) II lisa liikidest võetakse rahvusparki laiendamisel kaitse alla lendorava ja männisinelase elupaiku. Loodusdirektiivi II lisas on ühenduse tähtsusega looma- ja taimeliigid, mille kaitsmine nõuab erikaitsealade määramist, seejuures on lendorav esmatähtis liik, kelle kaitsmise eest nii ühendus kui ka liikmesriik erilist vastutust kannavad.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ, 30. november 2009 loodusliku linnustiku kaitse kohta (edaspidi *linnudirektiiv*) I lisas olevatest liikidest laienevad 17 liigi kaitseks mõeldud territooriumid, sealhulgas suureneks elupaikade pindala boreaalsetele maastikele eriti iseloomulikele liikidele nagu metsis ja teder, laanepüü ja kakulised, samuti kotkaste ja must-toonekure pesitsuspaigad. Linnudirektiivi I lisa liikide kaitse on Euroopa Liidu liikmesriikidele, sh Eestile kohustuslik ning riigid peavad rakendama vajalikke meetmeid, mis taksitavad elupaikade hävimist, saastamist ja lindude häirimist nii sees- kui ka väljaspool nende kaitseks loodavaid alasid.

Vanade metsade kaitset toetavad EL-is bioloogilise mitmekesisuse strateegia ja metsastrateegia. ELi elurikkuse strateegia 2030 alapealkirjaga „Toome looduse oma ellu tagasi” (COM/2020/380) rõhutab vajadust loodust rohkem kaitsta. Peatükis 2.1 tuuakse välja, et Euroopa Liidus tuleks kaitsta vähemalt 30% maismaast ning range kaitse alla võtmiseks on väga oluline kindlaks määrata, kaardistada ja seire alla võtta kõik EL-is veel alles olevad loodus- ja põlismetsad ning neid rangelt kaitsta. Sidusa ja vastupanuvõimelise üleeuroopalise loodusvõrgustiku toimimiseks on oluline luua ökoloogilised koridorid, et vältida geneetilist eraldamist, võimaldada liikide rännet ning säilitada ja toetada heas seisundis ökosüsteeme.

EL-i uus metsastrateegia aastani 2030 (COM/2021/572) seab eesmärgiks kaitsta, taastada ja suurendada Euroopa Liidus metsade osakaalu, et võidelda kliimamuutustega, tagasi keerata bioloogilise mitmekesisuse kadu ning kindlustada vastupidavad ja multifunktsionaalsed ökosüsteemid. Strateegias tuuakse välja, et eelkõige peavad olema range kaitse all kõik põlismetsad ja vanad metsad, mis moodustavad hinnanguliselt vaid ligikaudu 3% ELi metsamaast ning on üldiselt väikesed ja eraldiseisvad salud. Põlismetsad ja vanad metsad on EL-i ühed kõige rikkalikumad metsaökosüsteemid, ladustavad märkimisväärsed süsinikuhoidlad ja seovad süsinikku ka atmosfäärist ning on elurikkuse ja tähtsate ökosüsteemiteenuste pakkumise jaoks üliolulised.

2.2. Pindalaliste muudatuste sisu

Alutaguse rahvusparki laiendatakse kokku **24 749 ha** võrra ja kaitseala uus pindala on **69 768 ha**.

2.2.1. Alutaguse rahvuspargile liidetavad kaitse all olevad alad

Alutaguse rahvuspargile liidetakse kokku 97 olemasolevat eri liikide kaitseks loodud **püsielupaika**, kokku **7506 ha suurune maa-ala, mis on juba praegu kaitse all**. Sellest eramaid on 857 ha. Lisaks liidetakse rahvuspargile riigimaal paiknev **5,7 ha suurune Paadenurme looduskaitseala** Kiissa sihtkaitsevööndi lahustükk.

Seni kehtivate püsielupaikade määruste kohaselt on rahvuspargile liidetavate püsielupaikade maast 3000 ha sihtkaitsevööndis ja 4506 ha piiranguvööndis. Püsielupaikade Alutaguse rahvuspargile liitmisel arvatakse 2534 ha varem piiranguvööndis asunud riigimaad ja 5,8 ha eramaad sihtkaitsevööndisse. 1966 ha püsielupaikade piiranguvööndi maadest jääb ka pärast rahvuspargile liitmist piiranguvööndisse. Tsoneeringu muudatus on tingitud metsise ja lendorava püsielupaikade ebapiisavast kaitsekorrrast, mis ei taga kaitstavate väärtuste säilimist.

Rahvuspargile liidetavates püsielupaikades on kokku 857 ha eramaid, millest sihtkaitsevööndis on 183 ha ja piiranguvööndis 674 ha. Eramaal asuvast piiranguvööndist arvatakse maaomaniku avalikustamisel laekunud ettepaneku alusel sihtkaitsevööndisse 5,8 ha Kauksi metsise püsielupaiga piiranguvööndi maad. Muus osas eramaade tsoneeringut ei muudeta.

Tabel 1. Alutaguse rahvuspargiga liidetavad püsielupaigad.

9 metsise püsielupaika	4736 ha
56 lendorava püsielupaika	2599 ha
21 kalakotka püsielupaika	242 ha
Kaatermu must-toonekure püsielupaik KLO3000492	21,6 ha
Roostoja merikotka püsielupaik KLO3001459	12,5 ha
Kuru merikotka püsielupaik KLO3000300	10,6 ha
Uuetoa väike-konnakotka püsielupaik KLO3000300	22,9 ha
Männisinelase püsielupaik KLO3000002	9,7 ha
Kautvere musta limasambliku ja sõrmja tardsambliku püsielupaik KLO3000569	6,1 ha
Kivinõmme karvase kruupsambliku püsielupaik KLO3000570	10,5 ha
Pikasilla 2 käpaliste püsielupaik KLO3001223	8,5 ha
Pikasilla 1 käpaliste püsielupaik KLO3001220	4,8 ha
Luiska kanakulli püsielupaik	37,5 ha
Katase kanakulli püsielupaik	19,7 ha

2.2.2. Alutaguse rahvuspargile liidetavad seni kaitseta alad

Alutaguse rahvuspargi laiendamisega võetakse kaitse alla kokku **17 237 ha** seni kaitseta maad, millest

- riigi omandis olevat maad on 17 200 ha;
- sihtotstarbeta maana on märgitud 13 ha suurune Alutaguse vallas Smolnitsa külas asuv Tõrvalille maaüksus (tunnus 13001:001:0644), mille omandi ulatus on selgitamisel. Maaüksusele jääb osa Smolnitsa lendorava püsielupaigast (KLO3002121) 14 pesapuuga, mis alates selle avastamisest 2020. aastal on olnud püsivalt asustatud, mistõttu arvatakse

see Smolnitsa sihtkaitsevööndisse. Maaüksus asub tervikuna metsamaal, kus kasvavad haava enamusega lendoravale sobivad puistud ja selle kaitse alla võtmine on ülioluline, et tagada lendoravale sobiva elupaiga ja levikukoridori säilimine kuni 150 m laiuse liinitrassi ja Peipsi järve vahelisel metsaribal. Ligikaudu 0,7 ha maaüksusest on Alutaguse valla üldplaneeringuga määratud tehnoehitiste maa-alaks. Sihtkaitsevööndi alale tootmisotstarbeta rajatise rajamine kinnistu tarbeks on kaitse-eeskirja § 12 lõike 2 punkti 1 kohaselt kaitseala valitseja nõusolekul lubatud, sealjuures tuleb arvestada, et selle rajamisel ja käitamisel ei kahjustataks lendorava elupaika.

- Eraomandis olevaid maid on 24 ha. Kaitse alla võtmise ettepanek tehakse kahe eramaaüksuse – Otsa-Sahkani (22901:008:0110, 5 ha) ja Männiku (81501:004:0036, 19 ha) – puhul, kus asuvad majanduslikult vähe tulutoovad soised metsad ning mis oma asukoha tõttu vahetult soomassiiviga piirnevana moodustavad osa elupaigatervikust. Maaüksustel hakkab kehtima Metsiste piiranguvööndi kaitsekord, kuna maaüksused jäävad EELISesse kantud metsise elupaiga alale.

2.3. Alutaguse rahvusparki välispiir ja vööndite piirid

2.3.1. Piiritlemise üldpõhimõtted

Alutaguse rahvuspark on piiritletud 43 lahustükina ning tsoneeritud 42 sihtkaitsevööndiks ja 22 piiranguvööndiks. Rahvusparki piiri kaardile kandmisel on alusena kasutatud Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid. Piiritlemisel on võimalikult suures osas kasutatud looduses hõlpsasti jälgitavaid maastikuobjekte: kraave, sihte, metsateid- ja radu, või katastrisse kantud kinnistupiire. Turbamaadel asuvad piirikraavid on enamasti piiritletud kaitsealale, et reguleerida maaparandussüsteemide hoiutoid, mis võiksid negatiivselt mõjuda märgadele kooslustele. Mineraalmaal asuvad kraavid on kaitsealast välja arvatud juhul, kui nende toimimisest sõltuvad kaitsealast väljaspool asuvad majandusmetsad. Katastrisse kantud riigiteed on kaitsealast välja tsoneeritud. Muude võimaluste puudumise korral on piiritlemisel kasutatud kõlvikupiire ja metsaeraldiste piire.

2.3.2. Sihtkaitsevööndite laiendamine

Alutaguse rahvusparki sihtkaitsevööndite kogupindala kasvab 40 245 ha-lt 53 880 ha-ni. Sihtkaitsevööndeid laiendatakse kokku 13 635 ha võrra, millest 5937 ha on varasemast kaitse all (sellest 3000 ha püsielupaikade sihtkaitsevöönditena, 5,7 ha Paadenurme looduskaitseala sihtkaitsevööndina, 2540 ha on seniste püsielupaikade piiranguvööndi ala ning 391 ha Alutaguse rahvusparki Kurtina, Jõuga piiranguvööndi ja Agusalu piiranguvööndi ala, mis arvatakse sihtkaitsevööndisse). 7698 ha on esimest korda kaitse alla võetavat ala.

Eramaid on sihtkaitsevööndis kokku 661 ha (1,2% vööndi pindalast), millest 187 ha on rahvusparkile liidetavate püsielupaikade eramaad ja 474 ha senise rahvusparki eramaad.

Sihtkaitsevööndisse arvatakse ohustatud ja kaitsealuste liikide elupaigad nagu metsise mänguaegsed elupaigad, lendorava pesametsad, kotkaste pesapuid ümbritsevad alad, aga ka suuremad kompaksemad soosalad, nagu Virunurme, Pikasilla, Veletu ja Lemmaku soo, ning olemasoleva Alutaguse rahvusparki sihtkaitsevöönditega vahetult piirnevad soosalad, mis on seni vaid osaliselt kaitse all, nagu Feodorisoo, Kassisaare soo ja Virsu soo. Ka arvatakse sihtkaitsevööndisse raietest ja kuivendusest vähemmõjutatud maastikukompleksid, mis on elupaigaks paljudele ohustatud liikide. Sellisteks aladeks on Ristikivi raba-Lemmaku soo

piirkond, Agusalu soostikust lõunasse jääv Käärakasoo piirkond ja Luiska luitestiku-Pikasilla soo piirkond.

Sihtkaitsevööndite piiritlemisel on eeskätt lähtutud lendorava ja metsise kaitse tegevuskavast. Olemasolevate sihtkaitsevöönditega liidetakse nendega piirnevad seni kaitseta või püsielupaikadena kaitse all olevad alad vastavalt kaitseväärtuste sarnasele olemusele ja paiknemisele.

2.3.2.1. Arvila-Kaasiksoo (endine Arvila) sihtkaitsevöönd

Senisele Arvila sihtkaitsevööndile (312,8 ha) liidetakse lahustükina Kaasiksoo metsise püsielupaiga (KLO3000029) sihtkaitsevööndi ala ja 770,2 ha püsielupaiga piiranguvööndi riigimaast, mis arvatakse sihtkaitsevööndisse. Tsoneeringut muudetakse, et olulised metsise mängu- ja elupaigad asuksid sihtkaitsevööndis. Seni kaitseta alast liidetakse vööndile riigimaal asuv Oandu soo lõunaosa 87,8 ha ulatuses.

Vööndi laiendus hõlmab kahte metsisemängu (Kaasiksoo 1, EELIS-e ID: 346 848 739 ja Kaasiksoo 2, ID: -231 951 190) ning selle keskseks kaitse-eesmärgiks on metsise mängu- ja elupaikade seisundi tagamine. Selleks on oluline soo- ja metsakoosluste metsisele sobiva struktuuri säilitamine ja parandamine ning metsakuivendusest mõjutatud Kaasiksoo ja Oandu soo alal on vajalik teha looduslikku veerežiimi taastavaid tegevusi. Vööndi laiendus hõlmab ka EELISesse kantud laanepüü, tedre, karvasjalg-kaku ja kanakulli elupaiku. Kaasiksoo püsielupaiga vööndiga liitmise tõttu saab vööndi uueks nimeks Arvila-Kaasiksoo sihtkaitsevöönd. Vöönd koosneb kahest lahustükist kogupindalaga 1501,2 ha ja asub riigimaal.

Sihtkaitsevööndi laienduse piir kulgeb mööda kraave ja teid. Kraavid on üldjuhul arvatud sihtkaitsevööndisse, välja arvatud vööndi lääne- ja idaosas paiknevad eramaadega piirnevad põhja-lõunasuunalised piirikraavilõigud, mis on arvatud kaitsealast väljapoole. Vööndiga piirnevad teed koos teekraavidega on tsoneeritud vööndist väljapoole.

2.3.2.2. Feodorisoo sihtkaitsevöönd

Senisele Feodorisoo sihtkaitsevööndile (1855,8 ha) liidetakse LKS § 50 lõike 2 punkti 1 alusel moodustatud Riisisna (KLO3001989) ja Jaama (KLO3002131) lendorava püsielupaik tervenisti ning LKS § 50 lõike 2 punkti 2 alusel moodustatud Jaama kalakotka püsielupaiga (KLO3002015) riigimaale jääv osa. Varem kaitse all olevaid alasid liidetakse vööndile kokku 9,2 ha.

Ühtlasi võetakse kaitse alla 476,5 ha vööndi edela- ja idaosaga piirnevaid riigimetsamaid – Feodorisoo servaalade märgi metsi ja kunagisi sooheinamaid, kuhu on kujunemas väärtuslikud soostuvad ja soo-lehtmetsad. Vööndi kaitse-eesmärgiks on Agusalu soostiku kaguosas asuva Feodorisoo kui hüdroloogilise terviku ja sookooslustele iseloomulike liikide kaitse, millele lisandub lendorava elupaikade kaitse. Feodorisoo servametsade kaitse alla võtmine on võtmetähtsusega Narva jõe äärseid ja Peipsi põhjarannikul asuvaid lendorava elupaiku ühendava levikukoridori toimimiseks, kuna praegustes piirides kaitse all olevad alad – nii Feodorisoo lagealad kui ka Struuga luhamaastikud – on lendoravale sobimatud, lisaks killustavad Feodorisoo ja luhtade vahelist metsariba Jaama ja Keetsemani elamupiirkond, kuni 150 m laiune liinikoridor ning ulatuslikud lageraiealad.

Laiendatud Feodorisoo sihtkaitsevööndi pindala on 2341,6 ha. Eramaid on 32,9 ha ja need on varasemast kaitse all Alutaguse rahvuspargi koosseisus.

2.3.2.3. Heinasoo sihtkaitsevöönd

Senisele Heinasoo sihtkaitsevööndile (4701,6 ha) liidetakse vööndiga lõuna poolt piirnev seni kaitseta soo- ja metsamassiiv, mis väärib tähelepanu looduslikuna säilinud veerežiimi poolest – väikesed Garbaata (Küürakasoo) siirdesood ja nendevahelised metsad on kraavitamata ja seetõttu suure looduskaitse väärtusega. Liidenduse sisse jäävad LKS § 50 lõike 2 punkti 2 alusel moodustatud Remniku kalakotka püsielupaigad (KLO3001503, KLO3002160, KLO3002970, KLO3001920, KLO3002016), LKS § 50 lõike 2 punkti 1 alusel moodustatud Remniku oja lendorava püsielupaik (KLO3002950) ning Küüraka soo lendorava püsielupaiga (KLO3002951) riigimaa osa. Varem kaitse all olevaid alasid liidetakse vööndile kokku 61,1 ha.

Heinasoo sihtkaitsevööndi kirdeosaga liidetakse seni kaitseta Agusalu soostiku orgaaniliseks osaks olev Kassisaare soo, kuhu ulatuvad EELIS-esse kantud sooliikide mudatildri, heletildri, mustsaba-vigle ja tedre elupaigad ning LKS § 50 lõike 2 punkti 2 alusel moodustatud Kassisaare kalakotka püsielupaik (KLO3001276). Laiendatud Heinasoo sihtkaitsevööndi eesmärk on kaitsta tervikliku kompleksina Agusalu soostiku esinduslikumat ja ulatuslikumat osa linnurikaste soonikutega siirdesoid, mis vahelduvad väikeste rabadega ja liivaluidete ehk kriivadega, ning kaitse alla võetavaid soode servametsi.

Kaitse alla võetakse 779,8 ha riigimaid ja Heinasoo sihtkaitsevööndi uus pindala on 5542,2 ha. Eramaid on 14,9 ha, mis on varasemast kaitse all Alutaguse rahvuspargi koosseisus.

Vööndi laiendatud osa on piiritletud mööda teid, kraave ja metsasihte, mis jäävad vööndist väljapoole.

2.3.2.4. Kullamäe sihtkaitsevöönd

Senisele Kullamäe sihtkaitsevööndile (304,5 ha) liidetakse Ongassaare metsise püsielupaiga (KLO30000379) sihtkaitsevöönd ja 233 ha senist piiranguvööndi ala, Kamarna metsise püsielupaiga (KLO3000030) sihtkaitsevöönd ja 135 ha piiranguvööndi riigimaast, Kaaternu must-toonekure püsielupaiga (KLO3000492) sihtkaitsevööndi osa, Kivinõmme karvase kruupsambliku püsielupaik (KLO3000570), Pikasilla 1 (KLO3001220) ja Pikasilla 2 (KLO3001223) käpaliste püsielupaik, Luiska kanakulli püsielupaik (KLO3002751), Pikasilla (KLO3002384) ja Imatu kalakotka (KLO3001499) püsielupaik. Kaitse all olevaid alasid liidetakse vööndile kokku 754,9 ha ulatuses.

Esimest korda võetakse kaitse alla kokku 584,4 ha riigimetsamaad. Vööndisse arvatakse Ongassaare metsise püsielupaiga ja Imatu metsatee vahelised metsakooslused, kus paikneb Agusalu kriivade esinduslikumaid osi – Luiska luitestik koos Luiska metsaga, ning Pikasilla väikesed sooalad, mis on olulised kaitsealuste käpaliste kasvukohtadena. Vööndi laiendamise vajadus on seotud metsise elu- ja mängupaikade, must-toonekure, kalakotka ja kanakulli elupaikade, ohustatud ja haruldaste soontaimede ja samblikuliikide kasvukohtade ning maastikuelementide kaitsega. Laiendusala hõlmab piirkonna esinduslikumat, 11–12 kukega Taga-Varesmetsa metsisemängu (EELIS-e ID: 22 312 016), mille mängualast ligi kolm neljandikku jääb kaitstavast alast väljapoole ja selle säilimine ei ole tagatud – olulise survetegurina tuuakse esile tugev raie mõju.

Vöönd koosneb neljast lahustükist ja selle uus pindala on 1643,7 ha. Eramaid jääb vööndisse 9,4 ha ja need on varasemast kaitse all Kaatermu must-toonekure ja Kullamäe metsise püsilelupaiga sihtkaitsevööndi koosseisus.

2.3.2.5. Kurtna sihtkaitsevöönd

Senist Kurtna sihtkaitsevööndit (454,2 ha) laiendatakse 192 ha võrra ja vööndi uus pindala on 645,7 ha. Vööndisse arvatakse Natura 2000 Kurtna loodusalal asuv Kurtna piiranguvööndi osa, mille metsakooslustest üle 80% vastab loodusdirektiivi metsaelupaigatüübi kriteeriumitele. Metsaelupaikade range kaitse alla võtmine on põhjendatud asjaoluga, et metsaelupaikade seisund Eestis ei ole loodusdirektiivi rakendamise aruande¹² järgi soodne ja loodusaladel paiknevate metsaelupaikade säilimine tuleb tagada vastavalt loodusdirektiivi artiklile 6. Metsaelupaikade kaitse-eesmärgiks on väljakujunenud looduslike koosluste säilimine, mille eelduseks on metsa majandamise keelustamine.

2.3.2.6. Kõnnu sihtkaitsevöönd

Senist Kõnnu sihtkaitsevööndit (130,6 ha) laiendatakse 51,5 ha võrra ja vööndi uus pindala on 182,1 ha. Vööndisse arvatakse Natura 2000 Jõuga loodusalal asuv senine piiranguvööndi ala, mille metsakooslustest 77% vastab loodusdirektiivi metsaelupaigatüüpide kriteeriumitele,

2.3.2.7. Laukasoo sihtkaitsevöönd

Senist Laukasoo sihtkaitsevööndit (3252,5 ha) laiendatakse 271,6 ha võrra ja vööndi uus pindala on 3524,1 ha. Liidenduste puhul on suuremas osas tegemist seni kaitseta sooservadega, mis paiknevad riigimaal. Vööndis on eramaid 102,8 ha ja need on varasemast kaitse all Alutaguse rahvusparki koosseisus.

2.3.2.8. Matkasoo sihtkaitsevöönd

Senisele Matkasoo sihtkaitsevööndile (1932 ha) liidetakse sellega piirnevad Nissipõllu lendorava püsilelupaigad (KLO3001766 ja KLO3002781), Lõpe lendorava püsilelupaiga (KLO3000540) sihtkaitsevöönd ja 31,5 ha piiranguvööndi riigimaast ning Kuuse-Jaani lendorava püsilelupaiga (KLO3000541) sihtkaitsevööndi ala. Kaitse all olevaid alasid liidetakse vööndile kokku 315,8 ha.

Seni kaitseta aladest liidetakse vööndile Mäetaguse jõe ja Rannapungerja jõe vahelisel alal paiknev seni kaitseta Mädasoo seda ümbritsevate metsakooslustega. Vööndi laiendamine tõhustab oluliselt lendorava kaitset: Nissipõllu ja Lõpe elupaiga ning nende vahel asuvate metsakoosluste kaitse tagamine aitab oluliselt kaasa Muraka raba idaosa ning Tärivere mäel asuvate lendorava elupaikade sidususe säilimisele.

Lahustükina liidetakse vööndile Kaasikusoo, millest väike osa on kaitse all seal paiknevate LKS § 50 lõike 2 punkti 2 alusel moodustatud ringikujuliste Lõpe (KLO3001155) ja Ees-Roostoja (KLO3001346 ja KLO3002161) kalakotka püsilelupaigaga. Vööndiga liidetavate seni kaitseta maade pindala on kokku 580 ha ja need on riigi omandis. Lendorava kõrval on vööndi kaitse-eesmärgiks Muraka soostiku kagupoolsete soode: Matkasoo, Leterma soo, Mädasoo ja Kaasiku

¹² Loodusdirektiivi rakendamise aruanne. Allikas:

http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=ec/eu/art17/envtxasa/EE_habitats_reports-20190725-083848.xml&conv=589&source=remote.

soo ning soodega seotud elustiku kaitse. Kaasikusoos asuvad EELISesse kantud tedre, kalakotka, sookure ja heletildri elupaigad.

Vöönd koosneb mõlemal pool Iisaku–Tudulinna–Avinurme maanteed asuvast kahest lahustükist ja selle uus pindala on 2827,8 ha. Eramaid on kokku 34,7 ha, millest 18,5 ha on kaitse all endiste lendorava püsielupaikade (Nissipõllu, Lõpe ja Kuuse-Jaani) sihtkaitsevööndi koosseisus ja 16,2 ha Alutaguse rahvuspargi koosseisus.

Vööndi laienduse piir kulgeb mööda metsasihte, kraave, maaüksuste piire, teid ja Rannapungerja jõge. Põhjapoolses lahustükis on piirnevad kraavid ja teed vööndist välja piiritletud, vööndisse jäävad üksnes Katmani ja Mädasoo metsateed. Vööndi lõunapoolses lahustükis on Kaasiku (Lõpe) soo piirikraavid tsoneeritud vööndisse.

2.3.2.9. Mustassaare-Lõpe (endine Mustassaare) sihtkaitsevöönd

Senisele Mustassaare sihtkaitsevööndile (232,7 ha) liidetakse tervenisti Sildlasoo (KLO3001849), Suur-Reissaare (KLO3001998), Reissaare (KLO3001898), Jõemaa (KLO3002780) ja Uuetoa (KLO3001847) lendorava püsielupaik ning Uuetoa väikekonnakotka püsielupaik (KLO3000300). Saarevälja lendorava püsielupaigast (KLO3001769) liidetakse Mustassaare sihtkaitsevööndile püsielupaiga sihtkaitsevöönd ja 68,6 ha piiranguvööndi riigimaast, Mäe lendorava püsielupaigast (KLO3001765) sihtkaitsevöönd ja 12,3 ha piiranguvööndi riigimaast, Mädamänniku lendorava püsielupaigast (KLO3001764) sihtkaitsevöönd ja 77,5 ha piiranguvööndi riigimaast, Suuremurru lendorava püsielupaigast (KLO3001755) sihtkaitsevöönd ja piiranguvööndi riigimaa osa (97,8 ha) ning Jõemaa lendorava püsielupaigast (KLO3001747) sihtkaitsevöönd ja piiranguvööndi riigimaal asuv osa. Kaitse all olevaid alasid liidetakse vööndile 914,4 ha ulatuses.

Vööndiga liidetakse seni kaitseta riigimaid – LKS § 50 lõike 2 punkti 1 alusel moodustatud ringikujuliste Sildlasoo ja Uuetoa lendorava püsielupaigaga piirnevaid haava enamusega puistuid – 110 ha ulatuses. Vööndi laiendamise ja tsoneeringu muudatuste peamine eesmärk on lendoravale sobivate metsaalade säilitamine ning laane- ja salumetsade kaitse. Laane- ja salumetsade kaitse eesmärgil arvatakse sihtkaitsevööndisse kokku 210 ha Jõemaa, Mäe, Mädamänniku ja Suuremurru lendorava püsielupaiga piiranguvööndi metsi. Sihtkaitsevööndi laiendamise ja püsielupaikade tsoneeringu muudatuste kaudu tekib sidus ja terviklik range kaitsega elupaigakompleks Muraka raba idaserva ning Muraka raba ja Selisoo vahelistest lendorava elupaikadest (elupaikadevahelised alad arvatakse piiranguvööndisse). Vööndi uueks nimeks saab Mustassaare-Lõpe sihtkaitsevöönd ja selle pindala vööndi piiri muutmise järel on 1024,7 ha. Eramaid on kokku 46,4 ha ning need asuvad endiste lendorava püsielupaikade (Saarevälja ja Suuremurru) sihtkaitsevööndi maadel.

Vöönd koosneb üheksast lahustükist ja lahustükkide piirid kulgevad mööda kinnistupiire, teid ja kraave, mis on piiritletud vööndist väljapoole. Tagatalu (tunnus 13001:001:1210) ja Saarevälja (tunnus 49802:003:0060) maaüksusel järgib vööndi piir Saarevälja lendorava püsielupaiga (KLO3001769) sihtkaitsevööndi lõunapoolse lahustüki piiri, mille kirjeldus on leitav riigipilves asuvast lendorava püsielupaikade seletuskirjast¹³.

2.3.2.10. Oonurme (endine Palkmetsa) sihtkaitsevöönd

¹³ <https://pilv.envir.ee/index.php/s/LMmeWPj2FdZNS4g?dir=undefined&path=%2FP%C3%BCsielupaigad&openfile=3617>

Senisele Palkmetsa sihtkaitsevööndile (214 ha) liidetakse Kiissa (KLO3002924), Kiissametsa (KLO3002484), Kirsipuu (KLO3002469), Kunturi (KLO3002000), Leemetsi (KLO3001899), Mikhlimurru (KLO3000553), Lehmasoone S (KLO3001841), Niinemetsa (KLO3102307), Pasuna (KLO3001863, KLO3000547), Peressaare (KLO3000548), Pikanoka (KLO3001856), Siimu (KLO3001857) ja Viilipoja (KLO3001852) lendorava püsielupaik tervenisti, Põldemasaare lendorava püsielupaiga (KLO3001760) sihtkaitsevöönd ja 39,6 ha piiranguvööndi riigimaast, Pärnamäe (KLO3001762), Põdra (KLO3002397) ja Tütarsaare (KLO3001987) püsielupaiga riigimaal asuv osa, Ojadevahe (KLO3001768) püsielupaiga sihtkaitsevöönd ja piiranguvööndi riigimaa osa ning Kaukvere (KLO3000553) püsielupaiga sihtkaitsevööndi ala. Püsielupaikadena kaitstavat ala liidetakse vööndile kokku 918,8 ha ulatuses, millest eramaid 102,8 ha ja need on varasemast kaitse all Põldemasaare, Pasuna ja Mikhlimurru lendorava püsielupaikade sihtkaitsevööndi koosseisus.

Seni kaitseta aladest liidetakse vööndile LKS § 50 lõike 2 punkti 1 alusel moodustatud ringikujulisi lendorava püsielupaiku ümbritsevad EELISesse kantud lendorava elupaigad ja lendoravale potentsiaalselt sobivaid haava enamusega pesametsi kokku 682 ha ulatuses. Laiendatud sihtkaitsevööndi peamine kaitse-eesmärk on sidusa ja jätkusuutliku elupaigakompleksi loomine Muraka raba lääneküljel asuvatest Kaukvere-Oonurme-Peressaare piirkonna lendorava elupaikadest. Vöönd nimetatakse ümber Oonurme sihtkaitsevööndiks.

Oonurme sihtkaitsevöönd koosneb 19 lahustükist ja selle uus pindala on 1814,8 ha. Vööndis on eramaid 32,1 ha ning tegemist on eelnevalt Mikhlimurru ja Pasuna lendorava püsielupaigas asunud eramaadega.

2.3.2.11. Ratva-Metsküla sihtkaitsevöönd

Senisele Ratva-Metsküla sihtkaitsevööndi (146,4 ha) lõunapoolse lahustükiga liidetakse sellest kirde pool asuv Ratva metsise püsielupaiga (KLO3000039) sihtkaitsevööndi ala ja 92 ha püsielupaiga piiranguvööndi riigimaast.

Kaitseta alast liidetakse vööndile sellest edela poole jäävad Ratva Järvesoo lõunaosa siirde- ja madalsoomuldadel metsad 262,7 ha ulatuses. Laienduse ja tsoneeringu muutmise eesmärgiks on seni kaitseta metsise elupaikade ja Ratva raba servaalade kraavitusest mõjutatud märgade metsade kaitse ja seisundi parandamine. Vöönd hõlmab Ratva metsisemängu (EELIS-e ID: 2 102 492 266) ja metsise pesitsemiseks sobivaid elupaiku. Ratva-Metsküla sihtkaitsevööndi uus pindala on 548,2 ha ja see asub riigimaal.

Vööndi laienduse piir kulgeb mööda kraave ja teid. Kraavid on arvatud vööndisse, välja arvatud endise püsielupaiga idaküljel asuvad eramaadega piirnevad kraavid. Vööndiga piirnev Vaabu-Jürioja metsatee lõik jääb vööndist väljapoole, teekraav on arvatud vööndisse, et vajaduse korral oleks võimalik seada tingimusi teekraavi hooldamisele ja vältida rekonstrueerimis- või hooldustööde negatiivset mõju teega piirenvatele soometsadele.

2.3.2.12. Roostoja sihtkaitsevöönd

Senisele Roostoja sihtkaitsevööndile (286,2 ha) liidetakse vööndiga lääne poolt piirnev väike seni kaitseta Roostoja soo, kus asub LKS § 50 lõike 2 punkti 2 alusel moodustatud Roostoja kalakotka püsielupaik (KLO3001345) ning lahustükina LKS § 50 lõike 2 punkti 1 alusel moodustatud Tudulinna oja lendorava püsielupaik (KLO3002943) seda ümbritsevate lendoravale sobivate metsakooslustega. Vöönd on väärtustelt mitmekesine: väikesood

(Madissaare soo, Ruunasoo ja Roostoja soo) ja nende vahelised metsakooslused pakuvad elupaiku metsisele, kalakotkale ja lendoravale. Seni kaitseta ala liidetakse vööndile 112 ha.

Kolmest lahustükist koosneva Roostoja sihtkaitsevööndi uus pindala on 412,7 ha ja see asub kogu ulatuses riigimaal. Laiendatav ala kulgeb mööda katastripiire, kraave ja teid, mis on vööndist välja tsoneeritud.

2.3.2.12. Rüütli sihtkaitsevöönd

Senisele Rüütli sihtkaitsevööndile (875,4 ha) liidetakse Ristikivi metsise püsielupaik (KLO3000040) ning LKS § 50 lõike 2 punktide 1 ja 2 alusel moodustatud Kõrtsikraavi lendorava püsielupaik (KLO3002944), Roostoja merikotka püsielupaik (KLO3001459) ja Roostoja kalakotka püsielupaigad (KLO3002163, KLO3002163 ja KLO3001506).

Kaitseta aladest võetakse kaitse alla püsielupaikadega piirnevaid riigimetsamaid 988,2 ha ulatuses, millega tagatakse kuivendusest vähemõjutatud ja suure looduskaitseliku väärtusega Lemmaku-Ristikivi-Rüütli sookompleksi ning kõrge kvaliteediga metsise elupaikade kaitse. Rüütli soos on teadaolevalt Alutaguse piirkonna viimaste aastate võimsaim, Ristikivi metsisemäng (EELIS-e ID: 241 686 632, 2024. a 16 kukke). Lemmaku siirdesoodes ja rabades on registreeritud ka tedre, heletildri, mudatildri, sookure, punaselg-õgija, mustsaba-vigle, suurkoovitaja ja hallõgija elupaiku ning ohustatud taimeliikide saleda villpea ja Russowi sõrmkäpa kasvukohti.

Vööndi jagavad neljaks lahustükiks Ristikivi–Kõveroja, Lemmaku ja Ülejõe–Kopli metsateed, mis on tsoneeritud piiranguvööndisse. Laiendusala on piiritletud suuremas osas mööda katastripiire ja metsateid. Vööndi uus pindala on 2217,9 ha ja see asub kogu ulatuses riigimaal.

2.3.2.13. Smolnitsa sihtkaitsevöönd

Senisele Smolnitsa sihtkaitsevööndile (128,8 ha) liidetakse LKS § 50 lõike 2 punkti 1 alusel moodustatud Remniku (KLO3001997), Teeristimetsa (KLO3002949), Karoli (KLO3002955), Vihtse (KLO3002980), Struuga (KLO3002954) ja Permisküla (KLO3002957) lendorava püsielupaigad tervenisti, osa Vasknarva lendorava püsielupaigast (KLO3003129) ning Feodorimetsa (KLO3002959), Keetsmani metsa (KLO3002958) ja Smolnitsa lendorava püsielupaiga (KLO3002121) riigimaa osa. Kaitse alla olevat ala liidetakse vööndile kokku 20,3 ha.

Seni kaitseta aladest arvatakse vööndisse ringikujulisi püsielupaiku ümbritsevad EELIS-esse kantud lendorava elupaigad ja liigilise koosseisu poolest elupaigaks sobivad puistud Kauksi–Vasknarva maantee piirneval alal, Jaama ja Karoli küla ning Narva jõe vahel ning lõunapoolne veerandik Narva jões asuvast Permisküla saarest. Seni kaitseta ala liidetakse vööndile 269 ha ja see asub kogu ulatuses riigimaal.

Vööndi laiendamise järel lisandub Smolnitsa sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärkide hulka luite- ja metsamaastiku säilitamise kõrval ka lendorava elupaikade kaitse. Selles piirkonnas killustavad lendoravale vajalikku metsamassiivi nii Jaama kui ka Karoli küla tiheasustusalad ja nendega piirnevad avamaastikud, ligi 150 m laiune liinikoridor ning ulatuslikud lageraiealad Feodorisoo ja Kauksi–Vasknarva maantee vahel, mistõttu on kaitstava ala laiendamine võtmetähtsusega, et tagada lendorava levikukoridori toimimine Narva jõe äärsete ja Peipsi põhjarannikul asuvate lendorava elupaikade vahel.

Smolnitsa sihtkaitsevöönd koosneb 14 lahustükist ja selle pindala on 417,9 ha. Vööndis on eramaid 39,4 ha ja see on varasemast kaitse all Alutaguse rahvusparki koosseisus.

2.3.2.14. Struuga sihtkaitsevöönd

Senisele Struuga sihtkaitsevööndile (1244,6 ha) liidetakse 28,8 ha vööndi edelaosaga piirnevat riigimaad olemasoleva sihtkaitsevööndi ja Kuremäe–Vasknarva maantee vahelisel alal. Valdavas osas on tegemist keskealiste madal- ja siirdesoo kasvukohatüübi sanglepikute või kaasikutega, millel on perspektiiv kujuneda looduskaitseks väärtuslikeks soostuvateks ja soo-lehtmetsadeks. Vööndi uus pindala on 1273,4 ha.

2.3.2.15. Kauksi-Valgesoo sihtkaitsevöönd (endine Valgesoo sihtkaitsevöönd)

Senisele Valgesoo sihtkaitsevööndile (357,8 ha) liidetakse Kauksi metsise püsielupaiga (KLO3000031) sihtkaitsevöönd ja 77 ha piiranguvööndi riigimaast, Kuru metsise püsielupaiga (KLO3000035) sihtkaitsevöönd ja 56 ha piiranguvööndi riigimaast, Sälliku (KLO3002975) ja Rannapungerja (KLO3002800) lendorava püsielupaik, Kauksi männisinelase püsielupaik (KLO3000002) ning Sälliku kalakotka püsielupaiga (KLO3002407), Kuru merikotka püsielupaiga (KLO3001372) ja Katase kanakulli püsielupaiga (KLO3002742) riigimaa osa.

Vööndi laiendusele jäävad Kauksi (EELISE ID: 1 236 269 389), Sälliku (ID: 436 988 640), Kuru (ID: -1 446 758 116), Võhma-Kuru (ID: 568 949 334) ja Valgesoo (ID: -671 486 398) metsisemängud, millest Sälliku, Võhma-Kuru ja Valgesoo mängude keskmel on seni kaitseta. Kokku liidetakse vööndiga 739,9 ha uusi alasid: Valgesoo (Virsusoo, Laapatniku soo) läänepoolne osa ning sellega piirnevad metsakooslused, et tagada soo kui hüdroloogilise terviku soodsa seisundi säilimise, ning Sälliku Rebasmäe alused puisrabalaigud, kus leidub kalakotka, tedre, mudatildri, heletildri, soo-loorkulli, suurkoovitaja ja hallõgija elupaiku.

Vööndi laiendamisel ja tsoneeringu muudatustel on oluline osa piki Peipsi põhjarannikut asuvate Kauksi, Kuru, Võhma-Kuru, Valgesoo ja Alajõe metsise elupaiga omavahelise ühenduse parandamisel, mida killustavad paralleelselt kulgevad Tartu-Jõhvi maantee, 330 kV kõrgepingeliinid ning nende vahel asuvad lageraialad.

Sihtkaitsevöönd nimetatakse selle geograafilise ulatuse järgi ümber Kauksi-Valgesoo sihtkaitsevööndiks ja selle pindala on 1610,1 ha. Eramaid on kokku 94,4 ha, millest 78,3 ha on varasemast kaitse all Kauksi ja Kuru metsise püsielupaiga sihtkaitsevööndi ja männisinelase püsielupaigana, 5,8 ha Kauksi metsise püsielupaiga piiranguvööndina ning 10,4 ha Alutaguse rahvusparki koosseisus. Vöönd koosneb viiest lahustükist, mis on piiritletud mööda katastripiire, teid, kraave, metsasihte. Kahe idapoolse lahustüki puhul on piiritlemisel kasutatud ka märgala ja metsa vahelist kõlvikupiiri ja metsaeraldiste piire.

2.3.2.16. Veletu sihtkaitsevöönd

Senisele Veletu sihtkaitsevööndile (853,4 ha) liidetakse Alajõe metsise püsielupaiga (KLO3000026) sihtkaitsevöönd ja piiranguvööndi riigimaad ning LKS § 50 lõike 2 punkti 2 alusel moodustatud Alajõe kalakotka püsielupaigad (KLO3001632, KLO3001504 ja KLO3002464). Samuti arvatakse vööndisse 147 ha senist Alutaguse rahvusparki Agusalu piiranguvööndi ala, kus suurema osa vööndist moodustavad loodusdirektiivi metsa elupaikade kriteeriumitele vastavad metsakooslused.

Kaitseta alasid liidetakse vööndile 831,8 ha ning need hõlmavad metsisele sobivaid kõrge kvaliteediga kuivendusest vähemõjutatud metsa- ja sookooslusi (Veletu siirdesoolaigud) ning EELIS-esse kantud kalakotka, metsise, tedre, heletildri, punaselg-õgija, laanepüü, karvasjalgkaku ja sookure elupaiku. Vööndi laiendamine mängib olulist rolli piki Peipsi põhjarannikut asuvate metsise elupaikade ühendamisel, mis tagab sidususe Muraka soostiku lõunaosa ja Agusalu-Puhatu piirkonna metsise elupaikade vahel.

Vööndi laiendusala on piiritletud mööda katastripiire ja teid, mis vööndiga piirnedes on tsoneeritud sihtkaitsevööndist väljapoole. Vööndi uus pindala on 2214,2 ha, millest eramaale jääb varem Alutaguse rahvuspargis asunud 8,4 ha suurune maaüksus.

2.3.2.17. Virunurme sihtkaitsevöönd

Senisele Virunurme sihtkaitsevööndile (116,9 ha) liidetakse Võhkassaare lendorava püsielupaiga (KLO3001751) sihtkaitsevöönd ja 47 ha piiranguvööndist, kokku liidetakse varem kaitse all olevat ala 183,3 ha.

Seni kaitseta aladest liidetakse vööndile Virunurme raba koos seda ümbritsevate metsakooslustega pindalaga 995 ha. Raba servaalad on tugevalt metsakuivendusest mõjutatud ja kaitse alla võtmine võimaldab teha loodusliku veerežiimi taastamisele suunatud tegevusi. Kaitstava ala laiendamine Ojamaa jõe osas aitab kaasa II kaitsekategooria ja loodusdirektiivi I lisa samblaliigi juus-kiilsirbiku Eesti ainsa kasvukoha säilimisele, millele kasvukohast ülesvoolu toimuda võivad kuivendussüsteemide hooldus- või rekonstrueerimistööd on suure tähtsusega ohuteguriks. Vööndi laiendamise eesmärgiks Virunurme raba kaitse alla võtmise kõrval on vanade metsadega seotud haruldaste ja ohustatud liikide, sh lendorava, laanepüü, musta limasambliku ja haava-tardsambliku elupaikade säilitamine.

Vööndi uus pindala on 1294,7 ha ja see koosneb mõlemal pool Kaukvere–Virunurme metsateed asuvast kahest lahustükist (rahvusparki läbiv teelõik on tsoneeritud piiranguvööndisse) ja asub täielikult riigimaal. Vööndi põhjapoolne lahustükk on piiritletud peaaesjalikult mööda kraave, mis on arvatud vööndisse ja mööda Kaukvere–Virunurme metsateed. Lõunapoolses lahustükis jääb riigimetsa kvartalite OO067, OO053 ja OO058 põhjapiiril kulgev kraav piiranguvööndisse.

2.3.3. Piiranguvööndi ala laiendamine

Alutaguse rahvuspargi piiranguvööndite arv suureneb kaheksa piiranguvööndi võrra ja piiranguvööndi ala laieneb 11 114 ha võrra. Senise 14 piiranguvööndi kogupindalaga 4774 ha asemel on Alutaguse rahvuspargis 22 piiranguvööndit kogupindalaga 15 888 ha. Senise Arvila ja Mustassaare piiranguvööndi nimi muudetakse vastavalt Alutaguse ja Metsküla piiranguvööndiks.

Rahvuspargile juurde liidetavast piiranguvööndi alast 1965 ha on varasemast kaitse all püsielupaikade piiranguvöönditena ja 9536 ha on esimest korda piiranguvööndina kaitse alla võetavat ala. 192 ha senise rahvuspargi Kurtna piiranguvööndi ala, 52 ha Kõnnu piiranguvööndi ala ja 147 ha Agusalu piiranguvööndi ala arvatakse sihtkaitsevööndisse.

õndis on eramaid kokku 1174 ha (7,4% vööndi pindalast), millest 669 ha on varasemast kaitse all püsielupaikadena, 481 ha Alutaguse rahvusparki koosseisus ja 24 ha on esimest korda kaitse alla võetavat ala.

Piiranguvööndisse arvatakse Peipsi põhjaranniku puhkepiirkonnad, asulate lähedal paiknevad tiheda pinnasteede võrgustikuga ja marja-seenekorjamise eesmärgil külastatavad alad nagu Võhmajärve soo ja Võhma luitestiku ning Rannapungerja-Kauksi-Kuru piirkond, Iisaku asulaga piirnev Õpetaja soo ja Kõrtsikraavi piirkond. Samuti arvatakse piiranguvööndisse väljaspool metsise mängualasid asuvad aastaringsed elupaigad ja lendorava elupaikade vahelised alad. Riigimaanteid rahvusparki koosseisu ei arvata ja metsamassiive läbivad suuremad metsateed tzoneeritakse piiranguvööndisse. Ühtlasi jälgitakse, et laiendusala piirnevatele eramaadele säiliks võimaluse korral ligipääs läbi piiranguvööndi ala.

Muudatusi ei ole Härjaoja, Kirikumäe, Mäetaguse tammiku, Narva jõe, Tärivere ja Vasknarva piiranguvööndi puhul.

2.3.3.1. Alutaguse piiranguvöönd

Alutaguse piiranguvöönd pindalaga 4571,3 ha moodustatakse 1042 ha ulatuses kaitse all olevatest Kaasiksoo, Kauksi, Ongassaare ja Kamarna metsise püsielupaiga ning Alutaguse rahvusparki Agusalu, Arvila, Jõuga, Mustassaare, Puhatu ja Roostoja piiranguvööndi aladest.

Uute aladena võetakse kaitse alla 3529 ha riigimetsamaad. Vööndi eesmärk on väljaspool mängualasid asuvate metsise elupaikade ja sigimisalade kaitse ja selle piiritlemisel on arvestatud metsise EELIS-esse kantud elupaikade piire, ühtlasi seob vöönd tervikuks Alutaguse tuumalal asuvad sihtkaitsevööndisse tzoneeritud mängupaigad, mis tagab metsise elupaikade kompaktse ja jätkusuutliku kaitse. Vöönd asub tervenisti riigimaal ja koosneb 28 eraldipaiknevast lahustükist. Vööndis kehtestatakse kaitsekord ja piirangud lähtuvad metsise kaitse tegevuskavast.

2.3.3.2. Agusalu piiranguvöönd

Agusalu piiranguvööndi pindalaga 283,3 ha moodustavad olemasoleva rahvusparki Agusalu piiranguvööndi alad. Piiranguvööndi pindala väheneb 534 ha võrra, mis on tingitud riigimaal asuvate metsise elupaikade arvamisest Alutaguse piiranguvööndisse. Vööndis on eramaid 170,8 ha ja need on varasemast kaitse all Alutaguse rahvusparki koosseisus. Agusalu piiranguvööndis kaitsekorras muudatusi ei ole.

2.3.3.3. Jõuga piiranguvöönd

Jõuga piiranguvööndi pindala väheneb 51,5 ha võrra, kuna osa vööndist arvatakse metsise elupaikade kaitse tõhustamise eesmärgil Alutaguse piiranguvööndisse. Vööndi uus pindala on 63,4 ha ja kehtiva kaitsekorras muudatusi ei ole.

2.3.3.4. Kauksi piiranguvöönd

Kauksi piiranguvöönd pindalaga 1164,7 ha moodustatakse Rannapungerja jõe vasakkaldal Lemmaku ja Kauksi vahel ning lahustükkidena Sälliku-Kuru piirkonnas asuvatest seni kaitseta riigimaadest. Vööndi eesmärk on püsivalt kõrgmetsa säilitamine Iisaku–Rannapungerja suunal,

kus metsade sidusust killustavad paralleelselt kulgevad Tartu–Jõhvi maantee, 330 kV kõrgepingeliinide trassikoridorid ja nende vahel asuvad lageraiealad. Metsakoosluste säilimine selles piirkonnas on oluline kõikidele katkematuid metsamassiive vajavatele liikidele, kuid eeskätt toimib see jätkusuutliku ühenduskoridorina eraldipaiknevate Rannapungerja ja Sälliku lendorava elupaiga ning Muraka raba lõunaosa piirkonna ja Agusalu-Puhatu metsise elupaikade vahel. Rannapungerja lendorava leiukoht (KLO9132046) on liigi üha aheneva levikuareali viimaste aastate kõige edelapoolseim asustatud elupaik Avinurme-Lohusuu suunal, mistõttu on ala kaitse alla võtmine ja metsa majandamisele piirangute seadmine lendorava jaoks kriitilise tähtsusega. Kaitse alla võtmine on oluline ka hõlpsasti kättesaadavate metsaga seotud ökosüsteemi hüvede alalhoidmiseks – piirkond on tiheda metsateede võrgustiku ja maantee läheduse tõttu kergesti ligipääsetav ja turvaline koht marja- ja seenekorjamiseks. Võõndis kehtestatav kaitsekord ja piirangud lähtuvad lendorava kaitse tegevuskavast ja lendorava püsielupaikade kaitse-eeskirjast.

2.3.3.5. Keetsemani metsa piiranguvöönd

Keetsemani metsa piiranguvöönd pindalaga 1056 ha moodustatakse Peipsi põhjarannikul ja Narva jõe ääres asuvatest seni kaitseta riigimaadest. Vöönd ühendab tervikuks Alutaguse rahvuspargi Agusalu, Struuga ja Smolnitsa-Vasknarva lahustüki ning funktsioneerib lendorava levikukoridorina Peipsi põhjaranniku ja Narva jõe äärsete lendorava elupaikade vahel. Ala kaitse alla võtmine ja metsa majandamisele piirangute rakendamine on kriitilise tähtsusega piirkonnas, kus lendoravale vajalikku metsamassiivi killustavad Jaama ja Karoli küla tiheasustusala ja nendega piirnevad avamaastikud, ligi 150 m laiune liinikoridor ning ulatuslikud lageraiealad Feodorisoo ja Kauksi–Vasknarva maantee vahel. Vöönd koosneb üheksast lahustükist ja asub lausaliselt riigimaal. Vööndis kehtestatav kaitsekord ja piirangud lähtuvad lendorava kaitse tegevuskavast ja lendorava püsielupaikade kaitse-eeskirjast.

2.3.3.6. Kurtna piiranguvöönd

Kurtna piiranguvööndi pindala väheneb 192 ha võrra, kuna Natura 2000 Kurtna looduslal asuv vööndi osa, mille metsakooslustest üle 80% vastab loodusdirektiivi metaelupaigatüübi kriteeriumitele, arvatakse sihtkaitsevööndisse. Metaelupaikade range kaitse alla võtmine on põhjendatud asjaoluga, et nende seisund ei ole loodusdirektiivi rakendamise aruande¹⁴ järgi Eestis soodne ning loodusladel paiknevate metaelupaikade säilimine tuleb tagada vastavalt loodusdirektiivi artiklile 6. Metaelupaikade kaitse-eesmärk on väljakujunenud looduslike koosluste säilimine, mille eelduseks on metsa majandamise keelustamine.

2.3.3.7. Leterma piiranguvöönd

Leterma piiranguvööndi pindala väheneb 16,1 ha võrra ja vööndi uus pindala on 3,5 ha. Vööndis asuvad riigimetsamaad arvatakse lendorava elupaikade kaitse tõhustamise eesmärgil Metsküla piiranguvööndisse. Leterma piiranguvööndisse jääb Uku maaüksus (tunnus 49802:003:0009) sellel asuva majapidamise ja ümbritsevate rohumaadega ning vööndi kaitsekorras muudatusi ei ole.

2.3.3.8. Metsiste piiranguvöönd

¹⁴ Loodusdirektiivi rakendamise aruanne. Allikas:

http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=ec/eu/art17/envxtxasa/EE_habitats_reports-20190725-083848.xml&conv=589&source=remote.

Metsiste piiranguvöönd pindalaga 914 ha moodustatakse seniste Alajõe, Kaasiksoo, Ratva, Kamarna, Kauksi ja Kuru metsise püsielupaikade piiranguvööndite eramaid sisaldavatest aladest. Varem kaitse all olevaid eramaid on vööndis 614,6 ha ja kaitse alla võetavaid eramaid 24 ha. Vööndi eesmärk on väljaspool mängupaiku asuvate metsise elupaikade kaitse ja kaitsekorra määramisel on lähtutud metsise püsielupaikade kaitse-eeskirjast ja metsise kaitse tegevuskavast.

2.3.3.9. Metsküla piiranguvöönd

Metsküla piiranguvöönd pindalaga 755,2 ha moodustatakse 260,7 ha ulatuses varem kaitse all olevatest aladest – Alutaguse rahvusparki Mustassaare piiranguvööndi lõunapoolsest lahustükist ja Leterma piiranguvööndi riigimaal asuvast osast ning Saarevälja, Mäe, Mädamänniku, Lõpe ja Suuremurru lendorava püsielupaiga piiranguvööndi aladest. Lisaks võetakse kaitse alla 494,5 ha püsielupaikade vahel asuvaid riigimaid. Piiranguvööndi eesmärk on servaepektist tuleneva negatiivse mõju vähendamine lendorava pesapuistutele, aga ka toitumisalade säilitamine ja ühenduskoridoride loomine pesapaikade vahel. Koos Mustassaare sihtkaitsevööndiga moodustub jätkusuutlik elupaigakompleks Muraka raba idakülje, Selisoo ja Tärivere mäe vahelistest lendorava elupaikadest. Eramaid jääb vööndisse 11 ha ja tegemist on varem Saarevälja, Lõpe, Mäe ja Suuremurru lendorava püsielupaiga piiranguvööndis asunud eramaadega. Vööndis kehtestatav kaitsekord ja piirangud lähtuvad lendorava kaitse tegevuskavast ja lendorava püsielupaikade kaitse-eeskirjast.

2.3.3.10. Oonurme piiranguvöönd

Oonurme piiranguvöönd pindalaga 895,6 ha moodustatakse 337,4 ha ulatuses varem kaitse all olevast Kaukvere, Põldemasaare, Võhkassaare ja Pasuna lendorava püsielupaiga ja Oonurme metsise püsielupaiga piiranguvööndist. Piiranguvööndi ülesanne on servaepektist tuleneva negatiivse mõju vähendamine sihtkaitsevööndisse arvatud lendorava pesapuistutele, aga ka toitumisalade säilitamine ja ühenduskoridoride loomine pesapaikade vahel. Oonurme piiranguvööndi eesmärgiks on sidusa ja jätkusuutliku elupaigakompleksi loomine Muraka rabast lääne poole jääva Kaukvere-Oonurme-Peressaare piirkonna lendorava elupaikadest. Vöönd on riigimaal ja selles kehtestatav kaitsekord ja piirangud lähtuvad lendorava kaitse tegevuskavast ja lendorava püsielupaikade kaitse-eeskirjast.

2.3.3.11. Peipsi põhjaranniku piiranguvöönd

Peipsi põhjaranniku piiranguvöönd pindalaga 277,1 ha moodustatakse seni kaitseta riigimaadele. Vöönd hõlmab Peipsi põhjaranniku puhkemetsi ja rannalasid Kauksis ning Alajõel, sealhulgas RMK Kauksi ja Uusküla telkimisala, ning selle kaitse-eesmärk on maastikuliste väärtuste – Peipsi põhjaranniku luidete ja vanade rannamännikute – kõrval II kaitsekategooria metsamardika männisinelase ja nahkhiireliikide elupaikade kaitse. Vööndis kehtestatavad piirangud metsa majandamisele lähtuvad senises Alutaguse rahvusparkis kehtinud piirangutest. Kuna tegemist on puhkemajanduslikult olulise piirkonnaga, siis rahvaürituste korraldamisele kaitseala valitseja nõusoleku tingimust ei seata ning vööndis on valitseja nõusolekul lubatud avalikuks kasutamiseks mõeldud puhkeotstarbeliste ehitiste püstitamine.

2.3.3.12. Puhatu piiranguvöönd

Puhatu piiranguvöönd pindalaga 689,7 ha koosneb kuue lahustükina 490,3 ha ulatuses kaitse all olevast alast, millega liidetakse 199,4 ha seni kaitseta ala, mis on riigi omandis. Liidendused asuvad Alutaguse rahvusparki Puhatu soostikku hõlmava osa servaaladel ja toimivad puhvrina sihtkaitsevööndis kaitstavatele väärtustele. Kaitsekorras võrreldes kehtiva kaitse-eeskirjaga muudatusi ei ole.

2.3.3.13. Rajasoo piiranguvöönd

Rajasoo piiranguvöönd (1286,4 ha) moodustatakse senisest Alutaguse rahvusparki Rajasoo piiranguvööndist (113,2 ha), millega liidetakse 1173,2 ha Iisaku–Tudulinna maantee, Iisaku asula ja Tartu–Jõhvi maantee vahelises kolmnurgas asuvaid seni kaitseta riigimaal asuvaid soo- ja metsaalasid. Kaitstavateks väärtusteks on Õpetaja, Kaasiku ja Sälliku sood seal paiknevate tedre, öösorri ja nõmmelõokese elupaikadega. Hea ligipääsetavuse, pinnasteede võrgustiku ja asula läheduse tõttu on tegemist sageli külastatavate aladega, ühtlasi läbib vööndit RMK Kotka matkarada. Kaitsekorras võrreldes kehtiva kaitse-eeskirjaga muudatusi ei ole.

2.3.3.14. Roostoja piiranguvöönd

Roostoja piiranguvöönd (398,7 ha) moodustatakse 48,4 ha ulatuses senisest Kuuse-Jaani lendorava püsielupaiga piiranguvööndist ja ülejäänud osas lahustükina kaitse alla võetavast alast Muraka raba lõunaosa ja Tagajõe vahel, mis talitleb olulise sidusalana Suuressaare, Tagajõe ja Roogendiku lendorava elupaikade vahel. Laiemas maastikulises mastaabis moodustab vöönd riigimaal asuva ida-läänesuunalise jätkusuutliku levikukoridori Oonurme piirkonna, Roogendiku ja Härjaoja ning kaudselt ka Täriveri mäe elupaikade vahel. Vööndis kehtestatav kaitsekord ja piirangud lähtuvad lendorava kaitse tegevuskavast ja lendorava püsielupaikade kaitse-eeskirjast.

2.3.3.15. Virunurme piiranguvöönd

Virunurme piiranguvöönd pindalaga 721,3 ha moodustatakse Virunurme raba ja Lipu sooga piirnevatest seni kaitseta riigimaadest. Vööndi loomise eesmärk on soode servaalade kaitse alla võtmine, et võimaldada seada tingimusi sooservades asuvate kuivendussüsteemide hooldus- ja rekonstrueerimistöödele ning hoida ära soolade edasine degradeerumine. Vöönd koosneb kahest Virunurme rabaga ja Lipu sooga piirnevast lahustükist, millest valdava osa moodustavad Lipu sooga piirnevad kunagised soolad, praegu kraavitatud kõdusoometsad. Unikaalse ja Muraka soostiku väärtuslikuima osa, Soome aabasoodetele sarnaneva Lipu soo seisundi säilitamiseks peavad olema välistatud soo veerežiimi negatiivselt mõjutada võivad tegevused nii riikliku eesvooluna toimival Ojamaa jõel kui ka sooga piirneval metsaalal. Samas tuleb tagada, et eesvool toimiks.

2.3.3.16. Võhmajärve piiranguvöönd

Võhmajärve piiranguvöönd (241,7 ha) moodustatakse Sälliku-Kuru teega piirnevatest seni kaitseta riigimaadest, mis hõlmavad Võhmajärve sood, Kaika sood, Võhma järve ja osa Võhma luitestikust. Vööndi eesmärk on nii maastikuliste väärtuste – mitmekesise soo- ja metsamaastiku ning piirkonnale iseloomulike pinnavormide kriivade – kaitse ja säilitamine kui ka kaitsealuste soo- ja metsaliikide elupaikade alalhoidmine. Hea ligipääsetavuse ja teedevõrgustiku tõttu on tegemist on külastatava piirkonnaga, kus kaitsekorras võrreldes kehtiva kaitse-eeskirjaga muudatusi ei ole.

3. Menetluse kirjeldus

Minister algatas Alutaguse rahvusparki laiendamise 17. oktoobri 2024. a käskkirjaga nr 1- 2/24/401. Rahvusparki kaitse-eeskirja muutmise eelnõu avalik väljapanek toimus 18. juunist 5. septembrini 2025.a Keskkonnaameti Jõhvi kontoris ning Alutaguse, Lüganuse, Vinni ja Mustvee vallavalitsuses. Teade kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku kohta avaldati 18. juunil ajalehes Õhtuleht, 19. juunil ajalehes Põhjarannik, Severnoje Poberezje ja Virumaa Teataja ning 20. juunil ajalehes Vooremaa. Samasisuline teade avaldati 17. juunil 2025. a väljaandes Ametlikud Teadaanded. Lisaks avaldati teade ja viited avalikustatavatele dokumentidele Keskkonnaameti kodulehel. Peamiselt kohalikele elanikele suunatud artikkel Alutaguse rahvusparki laiendamisest avaldati Alutaguse valla 2025. a augustikuu infolehes.

Vastavalt looduskaitseseaduse § 9 kohasele kaitse alla võtmise menetlusele saadeti teated menetluse algatamise, kaitse-eeskirja eelnõu avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta Alutaguse, Lüganuse, Vinni ja Mustvee Vallavalitsusele, Riigimetsa Majandamise Keskusele kui kaitsealal paiknevate riigimetsade haldajale, Transpordiametile kui riigimaanteede haldajale, Muinsuskaitseametile, Politsei- ja Piirivalveametile, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskusele, Eesti Erametsaliidule, Keskkonnaõiguse Keskusele, Eesti Omanike Keskliidule ja Eesti Keskkonnaühenduste Kojale, 54 eraisikust maaomanikule ja 26 juriidilisest isikust maaomanikule. Maaomanikele saadeti e-kirjad (e-posti aadressi puudumisel paberkirjad rahvastikuregistris märgitud aadressile) märkega kinnitada kirja kättesaamist vastuskirja saatmisega. Vastuskirja mittelaekumisel helistati omanikele, et veenduda teavituse kohalejõudmises. Omanikele saadetud teavituskirjad sisaldasid selgitusi konkreetselt neile kuuluvate maaüksuste kohta – rahvusparki laiendamisel sisulisi muudatusi ja lisapiiranguid omanike jaoks ei kaasne (seniste metsise püsielupaikade piiranguvööndite maadel raiepiirangud mõnevõrra leevenevad) ning muutub üksnes kaitstava loodusobjekti nimi, ühtlasi anti kirjas ülevaade võimalikest soodustustest ja hüvitiste taotlemise võimalustest (maamaksu soodustus ja looduskaitseliste piirangutega eramaade hüvitised). Kirjas oli ka öeldud, et kui nimetatud tähtjaks ei ole kaitse-eeskirja eelnõu kohta parandusettepanekuid või vastuväiteid esitatud, arvestatakse, et vastuväited puuduvad.

Mõned maaomanikud võtsid telefoni teel ühendust ja küsisid lisaselgitusi nende maade püsielupaigast rahvusparki arvamise kohta. Neile selgitati laiendamise protsessi ja põhjendusi, kompensatsioonide taotlemise võimalusi ja maade omandamise protseduuri. Alutaguse maaomanikes tekitab ebakindlust lendorava võimalik levimine nende maadele, mis toob LKSi kohaselt kaasa püsielupaiga loomise. Keskkonnaamet toob välja, et eeskätt eraomanikest metsaomanikega on väga keeruline ühendust saada, sest petukõnede ja metsa ülesostjate kõnede kartuses ei vasta inimesed võõrastele numbritele.

Väljasaadetud teated ei jõudnud kuue eraisikust adressaadini. Nende maaomanike teavitamiseks avaldati lisakuulutus 19. detsembri ajalehes Õhtuleht, milles anti eelnõu täiendus- ja parandusettepanekuteks aega 10. jaanuarini 2026. a.

Avaliku väljapaneku ja arutelu käigus tehtud ettepanekutest esitab ülevaate tabel 2.

Esitaja	Ettepaneku sisu	Vastus
Alutaguse Vallavolikogu	Ei nõustu uute alade kaitse alla võtmisega kuni ei ole lahendatud maamaksu kompenseerimise otsemehhanism omavalitsustele läbi maamaksuseaduse tasandusfondist sõltumatult.	Selgitatud. 11.04.2024 tehti valitsuskabinetis otsus kompenseerida kohalikele omavalitsustele kaitstavatel loodusobjektidel kehtiva maamaksusoodustuse tõttu saamata jääv tulu 100% tasandusfondi kaudu. Sellega on arvestatud nii 2025. a riigieelarve seaduses kui 2026. a riigieelarve seaduses. Kavas on muuta looduskaitse seadust ja sätestada riigi kohustus KOV-idele saamata jääv maamaksu tulu kompenseerimiseks seaduse tasandil. 30.06.2026 toimus kohtumine Alutaguse vallavanema ja teiste valla esindajatega, kus lepiti kokku, et Alutaguse laiendamise eelnõu menetlusega minnakse edasi ja esitatakse kinnitamiseks.
	Kaitse-eeskirja eelnõu on vastuolus LKS-ga, kuna raietööd on osades vööndites lubatud aastaringsest. LKS § 55 lg 6 ¹ sätestab, et lindude pesitsusperioodil on nende tahtlik häirimine keelatud.	Selgitatud. Kõiki LKS sätteid kaitse-eeskirjas ei dubleerita ja need kehtivad ka siis, kui neid ei ole eeskirjas välja toodud. Lindude häirimist reguleerib LKS § 55 lg 6 ¹ punkt 2, mille järgi on keelatud looduslikult esinevate lindude tahtlik häirimine, eriti pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal. Vastav märge pesitsusrahust kinnipidamise kohta lisatakse kõikidele kaitstavatel aladel registreeritud metsateistele.
	Arusaamatuks jääb kõrgepingeliinide kaitstava ala hulka arvamise mõte, kuna neil ei ole looduskaitselist väärtust. Soovitakse teada, milliseid lisapiiranguid see kaasa toob.	Selgitatud. Kaitsealasid läbivate liinikoridoride kaitstava ala hulka arvamine võimaldab seada tingimusi trassikoridoris kavandavatele raietele lindude pesitsusajal, anda soovitusi madala puistu jätmiseks lendoravakoridoride toimimiseks või säilitada vanu haabu lendorava elupaikadega piirneva liini servas. Kõik kõrgepingeliinid tsoneeritakse piiranguvööndisse, kus hooldustööde tegemine ei vaja KeA nõusolekut.
	Teete ettepaneku lubada Struuga sihtkaitsevööndis lisaks kraavide ja vanajõgede suudmete puhastamisele ka Jaama jõe ja selle vanajõgede puhastamist. Jaama küla all kasvavad soodid kinni, takistatud on paatidega jõele pääsemine. Lisada see säte kaitse-eeskirja.	Selgitatud. LKS veekogude puhastamist, kui on tegemist taimestiku ja väikeses koguses sette eemaldamisega, ei reguleeri. See ei ole loakohustuslik tegevus ja seda ei tooda välja kaitse-eeskirjades. Sõltuvalt tegevuse mahust võib see vajada Natura-hindamist, kuna tegemist on Struuga loodusala.
	Alutaguse rahvuspargi laiendusala ei tohi takistada piirkonna arengut ja tagatud peab olema üldplaneeringu elluviidavus.	Arvestatud. KeA on rahvuspargi laiendamise otstarbekuse hindamisel ja edasisel laiendusala piiritlemisel lähtunud Alutaguse valla üldplaneeringust (kehtestatud Alutaguse Vallavolikogu 29.10.2020 otsusega nr 285), laiendusala on välja jäetud puhkemajanduse arendamiseks määratud supelrandade alad. Peipsi põhjarannikul võetakse kaitse alla üksnes loodusväärtustega alad, kus eelnõu kohaselt on KeA nõusolekul lubatud avalikult kasutatavate hoonete püstitamine ning rahvaürituste korraldamisele piiranguid ei seata. Muudes piirkondades ei ole ette näha vastuolusid, kuna üldplaneeringu järgi asub laiendusala rohevõrgustikuna määratletud alal riigimetsamaal.
Foreko OÜ (Karo Mets, Roger Puit, Valga Puu)	Loobuda muudatusest, mille järgi loodavas Metsiste piiranguvööndis ei ole turberaiel järgmine raievõte lubatud enne kui järelkasvu kõrgus on vähemalt 6 meetrit, kuna see muudab turberaiete tegemise ebamõistlikuks.	Arvestatud. Määruse eelnõu muudetud. Metsiste piiranguvööndis metsa majandamisele seatavad piirangud sõnastatakse (§ 16 lg 1 p 4) järgmiselt: Kaitseala valitseja nõusolekul on Metsiste piiranguvööndis lubatud lageraie langi suurusega kuni üks hektar ja turberaie langi suurusega kuni kaks hektarit 1. augustist 31. jaanuarini, kusjuures raie piirneval eraldisel ei ole lubatud enne, kui järelkasvu keskmine kõrgus on vähemalt kuus meetrit, turberaiel peab raiejärkude vahe olema vähemalt 10 aastat ning üle 60 aasta vanuse metsa osakaal ei tohi jääda vähemaks kui 50%.
	Loobuda sättest, mille kohaselt Alutaguse rahvuspargi kõikides piiranguvööndites ei ole uuendusraiel järgmine raievõte ja raie piirneval eraldisel lubatud enne, kui järelkasvu keskmine kõrgus on vähemalt 6 meetrit.	Arvestatud. Metsade majandamist puudutavat sätet muudeti ja parandati sõnastust: raie piirneval eraldisel ei ole lubatud enne, kui järelkasvu keskmine kõrgus on vähemalt kuus meetrit ning turberaiel peab raiejärkude vahe olema vähemalt 10 aastat. Vastavat tingimust ei laiendata kõikidele piiranguvöönditele, vaid üksnes Metsiste piiranguvööndile.

	Endiste metsise püsielupaikade piiranguvöönditest moodustatavas Metsiste piiranguvööndis kehtestatakse raie tegemise eeldusena kaitseala valitseja nõusolek, mis tähendab, et looduskaitsepiirangud muutuvad rangemaks, kuigi on rõhutatud, et eraomanikele seatud piirangud rangemaks ei muutu.	Selgitatud. Kuigi metsise määruses ¹⁵ metsade majandamisele kaitseala valitseja nõusoleku eeltingimust ei ole, toimub metsateatise menetlemisel raie lubatavuse osas igakordne kaalumine – kontrollitakse metsa vanuse ja koosseisu vastavust raie eeldustele ja muude loodusväärtuste olemasolu. Selleks, et viia igapäevane praktika kooskõlla määrusega, lisatakse kaitseala valitseja nõusoleku tingimus ka endise metsise püsielupaikade piiranguvööndi alal metsa majandamist reguleerivasse lõiku sarnaselt kehtiva Alutaguse rahvuspargi kaitse-eeskirjaga.
Eesti Erametsaliit	Majanduslike mõjude osas on jäetud hindamata puidu väärimisega loodav lisandväärtus, sealhulgas maksutulude osa. Arvutustes soovitatakse kasutada Ernst & Young Baltic AS ja Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidu koostöös valminud analüüsi andmeid.	Osaliselt arvestatud, seletuskirja täiendatud. Seletuskirja on lisatud metsa- ja puidusektori sotsiaalmajandusliku mõju analüüs, milles on kasutatud SMI andmeid keskmise metsatagavara kohta ja Statistikaameti andmeid metsamajandamise ja puidutööstuse loodava lisandväärtuse osas.
	Eramaadel saamata jääva puidutulu osas soovitakse teada, mis meetodika alusel on saadud tulemused, et Natura 2000 metsaalade metsaressursi keskmine väärtus, on sihtkaitsevööndis on 134 eurot/ha ja piiranguvööndis 72 eurot/ha.	Selgitatud, seletuskirja täiendatud. Kasutusele võetakse Life-IP projekti „Loodusriikas Eesti” raames Maaülikooli, Keskkonnainvesteeringute keskuse ja Eesti Erametsaliidu koostöös valminud töö „Natura 2000 metsaaladele seatud piirangute tõttu maaomanikul saamata jääva sissetuleku arvutamise meetodika koostamine” alusel koostatud analüüs erametsa hüvitiste määrade kohta, mis väljendab keskmistatult saamata jäänud tulu, mille määr oli sihtkaitsevööndis 167 eur/ha.
	Pinnases oleva süsinikuvaru osas puudub selgitus, kuidas süsinikuvaru kaitse alla võtmisel muutub – kajastada tuleks laiendamise kaasnevaid muutusi süsinikuvaru bilansis.	Selgitatud, seletuskirja täiendatud. Süsinikuvaru suuremahulisi muudatusi kaitse alla võtmisega ei kaasne. Siiski võib arvestada süsinikuvaru mõningase suurenemisega, kui sihtkaitsevööndites jäetakse turbapinnasel kraavid hooldamata, mis muidu tooks kaasa süsinikuheite suurenemise. Puudub piisavalt täpne meetodika, et kohapõhiselt välja arvutada, kui palju süsinikku jääks sidumata juhul, kui ala ei võetaks kaitse alla ja planeeritaval sihtkaitsevööndi alal jätkuks tavapärane kuivendussüsteemide hooldamine.
	Vajab täpsustamist, kas muude ökosüsteemi hüvede väärtus on potentsiaalne tulu või saamata jääv tulu, nt kajastatakse kasemahlast saadavat võimalikku tulu sihtkaitsevööndis, samal ajal on sihtkaitsevööndis majandustegevus keelatud. Ka ülejäänud loodushüvede puhul tuleks välja tuua positiivne või negatiivne muutus tingituna rahvuspargi laiendamisest.	Selgitatud, seletuskirja täiendatud. Ökosüsteemi hüvede arvutamisel on lähtutud ELME2 projekti tulemustest ja see väljendab ökosüsteemi pakutavate teenuste maksimaalset potentsiaalset väärtust, mida võimaldavad looduslikus seisundis kasvukohad, arvestamata kogumise reaalsel teostatavust, turusituatsiooni või kaitse-eeskirjast tulenevaid võimalikke piiranguid. ELME projekt on pigem töövahend looduskaitse seisundi hindamiseks, kui saadava tulu kalkulaator.
	Palutakse täpsemalt hinnata Alutaguse rahvuspargi laiendamise seotud kulutusi, mis on kavandatud KliM ja KeA eelarvesse.	Mittearvestatud. Välja töötatud seletuskirja mõjude hindamise formaadis ei esitata kaitsealade administreerimise kulusid. Ametikohtade arvu suurenemist ette ei nähta, mõningal määral võib suureneda halduskoormus nt metsateatiste menetlemisel.
	Eelnõu ja seletuskiri pole kooskõlas HÕNTEga, puudub mõju regionaalarengule, tööhõivele, ettevõtlusvõimalustele jm.	Mittearvestatud. Kaitse alla võtmise määruste seletuskirjad ei sisalda analüüsi, kuidas võiks kaitse alla võtmine mõjutada muude valdkondade arengut vastavas piirkonnas. Alutaguse rahvuspargi laiendamisel võetaks uute aladena kaitse alla peamiselt riigimaid ning puudub meetodika, et hinnata, kuidas see mõjutab lokaalset ettevõtluskeskkonda.
Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liit	Majanduslike mõjude osas on jäetud hindamata puidu väärimisega loodav lisandväärtus, sealhulgas maksutulude osa.	Osaliselt arvestatud, seletuskirja täiendatud. Seletuskirja lisatakse metsa- ja puidusektori sotsiaalmajandusliku mõju analüüs, milleks kasutatakse SMI andmeid keskmise metsatagavara kohta ja Statistikaameti andmeid metsamajandamise ja puidutööstuse loodava lisandväärtuse osas. Seda meetodikat kasutatakse kõikides seletuskirjades.

¹⁵ Keskkonnaministri 13.01.2005 määrus nr 1 „Metsise püsielupaikade kaitse alla võtmine“

	Pinnases oleva süsinikuvaru osas puudub selgitus, kuidas süsinikuvaru kaitse alla võtmisel muutub – kajastada tuleks laiendamisega kaasnevaid muutusi süsinikuvaru bilansis. Kuna laiendusala kavandata vaid turbakaevandusi ei jää, siis puudub otsene oht mullasüsinikutagavara muutustele.	Selgitatud, seletuskirja täiendatud. Süsinikuvaru suuremahulisi muudatusi kaitse alla võtmisega ei kaasne. Siiski võib arvestada süsinikvaru suurenemisega – sihtkaitsevööndites ei hooldata turbapinnasel kraave, mis tooks kaasa süsinikuheite suurenemise. Ei ole piisavalt täpset meetodikat, et kohapõhiselt välja arvutada, kui palju süsinikku jääks sidumata juhul, kui ala ei võetaks kaitse alla ja planeeritava sihtkaitsevööndi alal jätkuks tavapärane kuivendussüsteemide hooldamine.
	Viia läbi täiendav mõjude analüüs, mis arvestaks reaalse mõjudega.	Mittearvestatud. Kaitse alla võtmise määruste seletuskirjad ei sisalda analüüsi, kuidas võiks kaitse alla võtmine mõjutada muude valdkondade arengut vastavas piirkonnas. Alutaguse rahvusparki laiendamisel võetakse uute aladena kaitse alla peamiselt riigimaid ning puudub meetodika, et hinnata, kuidas see mõjutab lokaalset ettevõtluskeskkonda.
Eesti Keskkonnaühenduste Koda	Mitte lubada uuendusraieid riigimaa piiranguvööndites.	Mittearvestatud. Piiranguvööndist kogupindalaga 15 890 ha on uuendusraieid keelatud ligi 9000 ha-l. Uuendusraieid on lubatud u 6700 ha-l, mille hulgas on endiste metsise püsielupaikade alad eramaadel, kus lähtuti olemasolevast kaitsekorrast, st säilis uuendusraiate tegemise võimalus. Uuendusraieid (turberaieid kuni 2 ha) on lubatud praeguse rahvusparki piiranguvööndi aladel, kus kaitsekorda ei muudeta ja nendega piirnevatel ökoloogiliste tingimuste poolt sarnastel aladel.
	Mitte lubada lageraieid hall-lepikutes.	Mittearvestatud. Hall-lepikuid on piiranguvööndi aladel kokku 39 ha (0,2%), valdav osa neist eramaadel on asuvad väikesepindalalised eraldised. Tegemist on lagedatele aladele kasvanud puistutega, kus lageraie eesmärgiks on metsa uuendamine majanduslikult tulusama puuliigiga ning lageraie keelustamine tooks eraomanikele kaasa lisapiiranguid.
	Arvata rahvusparki koosseisu sellest võrreldes ELFi esialgse ettepanekuga välja jäänud alad.	Mittearvestatud. Alutaguse rahvusparki laiendusala piiritlemisel ja tsoneeringu väljatöötamisel on aluseks kaitse põhjendatuse ja otstarbekuse hinnang ning loodusväärtuste paiknemine.
	Arvata sihtkaitsevööndisse piiranguvööndis asuvad loodusväärtuslikud alad.	Osaliselt arvestatud. Sihtkaitsevööndisse arvatakse Veletu soost loode suunas asuvad metsad, mis vastavad Natura metaelupaigatüüpide kriteeriumitele, ala liidetakse olemasolevale Veletu sihtkaitsevööndile. Muudel aladel on Natura elupaigatüüpidest väärtusteks soolupaigatüübid ning arvestades seal kehtivat uuendusraiate keeldu, ei ohusta ka piiranguvööndi kaitsekord soolupaikade säilimiselt.
Kaitseministeerium	Võimaldada riigikaitse ehitiste püstitamist kogu rahvusparki alal.	Arvestatud. Määruse eelnõu ja seletuskirja muudetud. Kaitseala valitseja kaalutlusotsusena on võimalik ehitiste püstitamine riigikaitse tarbeks.
MTÜ Eesti Suurkiskjad	Toetab RP laiendamist. Tegemist on Eesti suurkiskjate jaoks üliolulise piirkonnaga.	
Ida-Viru Linnuklubi	Toetab RP laiendamist. Rahvusparki laiendamine soodustab loodusturismi arengut, mis suurendab piirkonna atraktiivsust nii Eestis kui Euroopas	
Eesti Loodusturismi Ühing	Toetab RP laiendamist	
Maaomanik (Kauksi ja Kuru metsise PEP)	Ei nõustu oma maaüksuste (22401:004:0346, 22401:004:0345, 22401:004:0334) arvamisega Alutaguse rahvusparki.	Mittearvestatud. Maaomanikele on selgitatud nii kirjalikult kui telefoni teel, et püsielupaikade Alutaguse rahvusparkile liitmine lisapiiranguid kaasa ei too, täiendavalt neile kuuluvaid maid kaitse alla ei võeta ja muutub üksnes kaitstava ala nimi. Samuti anti ülevaade võimalikest soodustustest ja hüvitistest ning maade riigile omandamise võimalustest.
Maaomanik (Kauksi metsise PEP)	Ei nõustu oma maaüksuse (81501:005:0452) arvamisega Alutaguse rahvusparki.	
Maaomanik (Saarevälja lendorava PEP)	Ei nõustu oma maaüksuse (13001:001:1210) arvamisega Alutaguse rahvusparki.	
Maaomanik (Suuremurru ja Lõpe lendorava PEP)	Ei nõustu oma maaüksuste (22401:002:0013 ja 22401:002:0014) arvamisega Alutaguse rahvusparki.	

Maaomanik (Kuru metsise PEP)	Teeb ettepaneku maaüksus (22401:004:0010) kaitse alt välja arvata.	Arvestatud. Osaliselt õuemaad sisaldav maaüksus lõikab Kuru metsise püsielupaiga servaala 1,7 ha ulatuses. Väljaarvamine ei ohusta metsise asurkonna seisundit, kui võetakse alla täiendavalt riigimaid lääne- ja kirde suunal.
Maaomanik (Kauksi metsise PEP)	Teeb ettepaneku osa piiranguvööndis asuvast maaüksusest (22401:004:0102) skv-sse arvata.	Arvestatud. Looduskaitselistel kaalutlustel arvatakse 5,8 ha piiranguvööndis asunud maaüksusest Kauksi-Valgesoo sihtkaitsevööndisse (algne ettepanek hõlmas 10,2 ha suurust ala). Maaüksus jääb metsise elupaiga KLO9133451 alale ja sealsed keskealsed karusambla-mustika kkt metsakooslused on olulised pesakondade toitumisalane ja mänguvälise elupaigana. Skv-sse arvamine on põhjendatud looduskaitse ruumilise planeerimise seisukohast - piirkonnas on palju eramaid, mis jäävad väljapoole Alutaguse rahvusparki laiendusala ja kus metsa majandamisele piiranguid ei seata. Ka väikesel pindalal range kaitsega ala suurendamine aitab kaasa vanade metsade kujunemisele ja nendega seotud liikide kaitsele, mis on Alutaguse rahvusparki laiendamise põhieesmärged.
Maaomanik (Kamarna metsise PEPi õuemaal)	Soovib ehitamisvõimaluste olemasolu õuemaal (22401:003:0277).	Arvestatud. Senise Kamarna metsise püsielupaiga piiranguvööndis asub hoonestatud maaüksus, kus metsise püsielupaikade määruse kohaselt on ehitiste püstitamine keelatud. Kaitse-eeskirja täiendatakse, § 15 lg 2 punkti 3 kohaselt on Metsiste piiranguvööndis õuemaal KeA nõusolekul lubatud kuni kahekorruselise hoone püstitamine.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määruse eelnõu koostamisel on arvestatud vastavust Euroopa Liidu õigusele, eelkõige Euroopa nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taime- ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) ehk loodusdirektiivile. Loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taime- ja loomastiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” (RT III, 22.01.2025, 2) lisa 1 punkti 2:

alapunktile 6 on Natura 2000 võrgustiku loodusala esitatud Agusalu loodusala, alapunktile 13 on Natura 2000 võrgustiku loodusala esitatud Alajõe loodusala, alapunktile 55 on Natura 2000 võrgustiku loodusala esitatud Jõuga loodusala, alapunktile 99 on Natura 2000 võrgustiku loodusala esitatud Kauksi loodusala, alapunktile 150 on Natura 2000 võrgustiku loodusala esitatud Kurtna loodusala, alapunktile 227 on Natura 2000 võrgustiku loodusala esitatud Muraka loodusala, alapunktile 243 on Natura 2000 võrgustiku loodusala esitatud Mäetaguse loodusala, alapunktile 322 on Natura 2000 võrgustiku loodusala esitatud Puhatu loodusala, alapunktile 381 on Natura 2000 võrgustiku loodusala esitatud Selisoo loodusala, alapunktile 396 on Natura 2000 võrgustiku loodusala esitatud Smolnitsa loodusala, alapunktile 403 on Natura 2000 võrgustiku loodusala esitatud Struuga loodusala ning alapunktile 444 on Natura 2000 võrgustiku loodusala esitatud Tudusoo loodusala.

Alutaguse rahvuspark hõlmab eelmises lõigus loetletud loodusalasid. Seetõttu tuleb Alutaguse rahvuspargis tegevuste kavandamisel hinnata nende mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Agusalu, Alajõe, Jõuga, Kauksi, Kurtna, Muraka, Mäetaguse, Puhatu, Selisoo, Smolnitsa, Struuga ja Tudusoo loodusala on esimest korda kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. detsembri 2008. a otsusega 2009/94/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade teine ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2008) 8046 all, ELT L 043, 13.02.2009, lk 245–392). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 7. veebruari 2025. a rakendusotsusega (EL) 2025/238, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu kaheteistkümnnes uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbri C(2025) 738 all, ELT L 7, 17.02.2025).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult leiduvate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslike ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi.

Alutaguse rahvuspargis on olulisteks kaitse-eesmärkideks linnudirektiivi I lisas nimetatud 31 linnuliigi kaitse.

Alutaguse rahvuspargiga liidetav ala hõlmab Natura 2000 võrgustikku arvatud Kauksi ja Alajõe loodusala tervenisti, Agusalu ja Muraka loodusala osaliselt (ülejäänud osa Agusalu ja Muraka loodusalast jääb rahvuspargi praegustesse piiridesse) ja väikeses osas Tudusoo loodusala kokku 2819 ha ulatuses, mis on varasemast kaitse all metsise, lendorava ja männisinelase püsielupaikadena ja Paadenurme looduskaitseala Kiissa sihtkaitsevööndina. Kuigi loodusalad moodustavad Alutaguse rahvuspargiga liidetavast alast vähem kui 12%, on laienduslaval majandamispiirangute rakendudes perspektiiv loodusdirektiivi elupaikade kujunemiseks suurem kui majandusmetsades. Euroopa Keskkonnaagentuuri raportis „Looduse seisund Euroopa Liidus. Aruanne linnudirektiivi ja elupaikade direktiiviga kaitstud liikide ja elupaigatüüpide kaitsestaatuse ja suundumuste kohta ajavahemikul 2013–2018” (EEA Report No 10/2020) rõhutatakse, et kuigi liikmesriikidel on otsene kohustus tagada eeskätt Natura-aladel asuvate elupaikade kaitse, tuleb tähelepanu pöörata ka väljaspool Natura-alasid asuvate elupaikade ja väärtuste seisundile ning kaitsele. Esile tuuakse kaitsealuste elupaikade taastamise ning kaitstavate alade vahelise funktsionaalse sidususe tagamise vajadus. Seega võimaldab Alutaguse rahvuspargi laiendamine panustada elupaigatüüpide soodsa seisundi saavutamisse ja kaudselt ka Natura võrgustiku toimimisse vaatamata sellele, et laiendusettepanek hõlmab vaid väikese osa Natura alasid.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale. Määruse rakendamine aitab parandada kaitsealuste liikide elupaikade seisundit, mille kaudu säilib looduskeskkonna mitmekesisus. Looduskeskkonna mitmekesisus tagab omakorda hea ja mitmekesise elukeskkonna säilimise inimestele.

Kaitsealuste liikide lendorava ja metsise püsielupaikadena kaitse all oleva alade laiendamine ja Alutaguse rahvuspargi koosseisu arvamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Vanade metsade, mis on lendorava ja metsise elupaigaks, ning elupaikade ja bioloogilise mitmekesisuse kaitset toetavad Euroopa Liidu elurikkuse strateegia ja metsastrateegia. Euroopa Liidu elurikkuse strateegia aastani 2030 (COM/2020/380) seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2030. Metsastrateegia aastani 2030 (COM/2021/572) seab eesmärgiks kaitsta, taastada ja suurendada Euroopa Liidus metsade osakaalu, et võidelda kliimamuutustega, keerata tagasi bioloogilise mitmekesisuse kadu ning kindlustada vastupidavad ja multifunktsionaalsed ökosüsteemid. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Teadaolevalt ei ole määruse kehtestamisel vastuolusid Lüganuse, Mustvee ja Vinni valla üldplaneeringuga, milles rahvuspargi laiendusala on määratud rohevõrgustiku alaks.

Alutaguse valla üldplaneeringus on u 50 ha Peipsi põhjaranniku piiranguvööndi alast määratletud puhke- ja virgestustegevuse, haljasala ja parkmetsa ning supluskoha maa-alana, piirkond tervikuna on eeskätt suvisel ajal intensiivselt külastatav ja seal asub RMK külastustaristu, sh Kauksi ja Uusküla telkimisalad. Eeltoodust lähtuvalt ei seata Peipsi põhjaranniku piiranguvööndis rahvaürituste korraldamisele kaitseala valitseja nõusoleku tingimust (§ 15 lõige 1 punkt 2) ning kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud avalikult

kasutatavate hoonete püstitamine (§ 15 lõige 2 punkt 3), mis võimaldab püstitada hooned puhkemajanduse arendamiseks. Ligikaudu 0,7 ha laiendatava Smolnitsa sihtkaitsevööndi alast on üldplaneeringu järgi määratud tehnoehitiste maa-alaks. Sihtkaitsevööndi alale on kaitseeeskirja § 12 lõike 2 punkt 1 järgi kaitseala valitseja nõusolekul võimalik tootmisotstarbeta rajatise püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks.

Maamaksu muutused

Määruse eelnõu kohaselt võetakse kaitse alla 17 237 ha seni kaitseta maad, millest 7698 ha arvatakse sihtkaitsevööndisse ja 9539 ha piiranguvööndisse. Tsoneeringut muudetakse varem kaitse all oleva maa puhul - kokku arvatakse piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse 2727 ha.

Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt makstakse looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt maamaksu 50% maamaksumäärast. Maamaksu tulu väheneb uute alade kaitse alla võtmise ja kaitse all oleva piiranguvööndi maa sihtkaitsevööndisse tsoneerimise tõttu. Saamata jääva maamaksutulu arvutuste aluseks on rahandusministri 16. oktoobri 2024. a määrus nr 38¹⁶. Sisendandmeteks on maaüksuste maksustamishind maakatastri andmete järgi ning kohalike omavalitsuste kehtestatud maamaksumäär, mis 2025. aastal on nii Alutaguse, Lüganeuse, Mustvee kui Vinni vallas 0,5 protsenti maa maksustamishinnast aastas.

Alutaguse vallas väheneb maamaksutulu uute alade kaitse alla võtmise ja kaitse all olevate alade piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse arvamise tõttu hinnanguliselt 49 100 eurot aastas.

Lüganeuse vallas väheneb maamaksutulu uute alade kaitse alla võtmise ja püsielupaikade piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse arvamise tõttu 10 430 eurot aastas.

Mustvee vallas väheneb maamaksutulu uute alade kaitse alla võtmise ja püsielupaikade piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse arvamise tõttu 500 eurot aastas.

Vinni vallas väheneb maamaksutulu uute alade kaitse alla võtmise tõttu 1350 eurot aastas

Vastavalt valitsuskabinetis 11.04.2024 tehtud otsusele kompenseeritakse alates 2025. aastast omavalitsustele riiklike looduskaitsealade piirangute tõttu saamata jääv maamaksutulu tasandusfondi kaudu 100% ulatuses. Sellega on arvestatud nii 2025. a riigieelarve seaduses kui 2026. a riigieelarve seaduses Kompenseerimine toimub eelneva aasta andmete alusel ehk 2028. aastal makstakse kompensatsiooni 2027. aastal saamata jääva maamaksu eest. Kui rahvuspargi laiendus kinnitatakse 2026. aastal, hakkab maamaksusoodustus kehtima 1. jaanuarist 2027. Kavas on viia looduskaitseadusesse muudatus ja sätestada riigi kohustus hüvitada kohalikele omavalitsustele saamata jäänud maamaks. Uute alade kaitse alla võtmisel on vajalik tasandusfondi ette näha lisavahendid omavalitsustele saamata jääva maamaksutulu kompenseerimiseks. Riigi eelarvestrateegia protsessis on vajalik planeerida täiendavaid rahalisi vahendeid looduskaitsealade piirangute tõttu laekumata jääva maamaksu kompenseerimiseks. Täpsem plaan RES-is vahendite planeerimiseks ja tasandusfondi kandmiseks otsustatakse valitsuskabinetis. Rahvuspargi laiendamise kaasaegne maamaksutulu vähenemise kompenseerimiseks lisavahendeid on vaja planeerida aastas 2028.

¹⁶ Rahandusministri 16.10.2014 määrus nr 38 „Maamaksu arvutamise ja tasumise ning maksusoodustuse taotlemise kord”.

Maade riigile omandamise kulu

Vastavalt looduskaitseseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest, lähtudes Vabariigi Valitsuse 8. juuli 2004. a määruses nr 242 „[Kaitstavat loodusobjekti sisaldava kinnisasja riigi poolt omandamise ja ettepanekute menetlemise kord ning kriteeriumid, mille alusel loetakse ala kaitsekord kinnisasja sihtotstarbelist kasutamist oluliselt piiravaks, ning kinnisasja väärtuse määramise kord ja alused](#)” esitatud tingimustest. Eramaa riigile omandamise kohustused suurenevad avalikustamisel laekunud ettepaneku alusel 5,8 ha eramaa piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse arvamisel. Maa-ameti tehingute andmebaasi alusel toimus Alutaguse vallas 2025. aastal 1229 ha maatulundusmaaga 123 tehingut kogusummas 7 544 221 eurot, seega on ühe hektari hind keskmiselt 6139 eurot ning täiendava omandamiskohustusega 5,8 ha maatulundusmaa sihtotstarbega eramaa riigile ostmise korral oleks selle hind 35 600 eurot. Tegemist on hüpoteetilise summaga, kuna maid omandatakse riigile maaomaniku taotluse alusel ning senise praktika põhjal ei ole suurem osa maaomanikke maa riigile võõrandamisest huvitatud.

Metsiste piiranguvööndisse arvatakse 24 ha seni kaitseta eramaad, kus vastavalt kaitse-eeskirja muutmise määruse § 16 lg 1 punktile 4 on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud lageraie langi suurusega kuni 1 ha ja turberaie langi suurusega kuni 2 ha. Seega ei piirata kinnisasja sihtotstarbelist kasutamist ehk metsa majandamist olulisel määral ja rahvusparki laiendamisel seoses uute alade kaitse alla võtmisega riigile omandamise lisakohustusi ei teki.

Erametsa toetuse kulu

Väljaspool Natura võrgustiku ala sihtkaitsevööndis asuvatele erametsaaladele on õigus taotleda hüvitist looduskaitseliste piirangute tõttu saamata jääva tulu eest. Toetuse andmise tingimused ja kord on kehtestatud maaeluministri 23. detsembri 2022. a määrusega nr 78 „[Perioodi 2023–2027 Natura 2000 erametsades elurikkuse soodustamise toetus](#)”, mille § 3 lg 1 punkti 1 kohaselt on toetuse määr väljaspool Natura 2000 ala asuva kaitstava loodusobjekti sihtkaitsevööndis 160 eurot hektari kohta aastas. Ettepanek tehakse 5,8 ha eraomandis oleva metsamaa piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse arvamiseks ja selle realiseerumisel oleks makstava hüvitise suuruseks kokku kuni 928 eurot aastas.

Väljaspool Natura 2000 võrgustiku ala piiranguvööndis asuvale erametsaaladele on õigus taotleda alal looduskaitseliste piirangute järgimise tõttu saamata jääva tulu kompenseerimiseks toetust. Toetuse andmise tingimused ja kord on kehtestatud keskkonnaministri 14. aprilli 2014. a määrusega nr 10 „Erametsanduse toetuse andmise alused, taotluse kohta esitatavad nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord, taotluse hindamise alused ning toetuse tagasinõudmise kord“, mille § 13³ lg 7 kohaselt on toetuse määr väljaspool Natura 2000 võrgustiku ala asuvas kaitstava ala piiranguvööndis kuni 60 eurot hektari kohta aastas. Kokku tehakse ettepanek 22 ha eraomandis oleval metsamaal piiranguvööndi kaitsekorra kehtestamiseks ja selle realiseerumisel oleks makstava hüvitise suuruseks kokku kuni 1332 eurot aastas.

Poollooduslike koosluste hooldamisega seoses ei kaasne riigile määruse kehtestamisega lisakulusid, kuna hooldatava ala maht ei suurene.

Riigimetsast saamata jääv puidutulu

Metsise ja lendorava püsielupaikade piiranguvööndist ja Alutaguse rahvuspargi Agusalu, Kõnnu ja Kurtna piiranguvööndist arvatakse sihtkaitsevööndisse kokku 2670 ha metsa (sellest valmiv mets 265 ha ja küps mets 945 ha). Kaitse all mitteolevast metsast läheb range kaitse alla 5497 ha (sellest valmiv mets 646 ha ja küps mets 1342 ha) ning piiranguvööndisse 8426 ha (sellest valmiv mets 888 ha ning küps mets 1460 ha). RMK ei teosta uuendusraieid metsaelupaigatüübis, mis asub kaitseala ja püsielupaiga piiranguvööndis¹⁷. Seega 622 ha ulatuses käesoleva määruse kehtestamisega mõju ei kaasne, kuna alal oli juba varasemalt metsamajandamine piiratud. Omaniku ootuse järgi¹⁸ ei teosta RMK uuendusraieid ka metsaelupaigatüübis, mis asub väljaspool kaitstavat ala. Seega 526 ha ulatuses käesoleva määruse kehtestamisega mõju ei kaasne, kuna alal oli juba varasemalt metsamajandamine piiratud.

Vastavalt RMK arvutustele vähendab range kaitse (kaitseta ala sihtkaitsevööndisse minemisel) puidukasutuse tulu keskmiselt 235 eurot hektari kohta aastas. Seega väheneb 1878 ha küpse ja valmiva metsa sihtkaitsevööndisse arvamisel tulu 441 330 euro võrra aastas. Kaitseta ala piiranguvööndisse arvamisel on metsade majandamine piiratud, raieaht väheneb 9/10 majandusmetsa lankide keskmisest, mis tähendab, et puidukasutuse tulu väheneb 211,5 eurot hektari kohta aastas. Seega väheneb 2274 ha kaitseta küpse ja valmiva metsa piiranguvööndisse arvamisel puidukasutuse tulu kokku 480 950 eurot aastas. Piiranguvööndi metsade majandamine oli varem kitsendatud, majanduspiirangutega metsade kavandatav raieaht oli ligikaudu 1/10 majandusmetsa lankide keskmisest. Seega väheneb puidukasutuse tulu 23,5 eurot hektari kohta aastas. Piiranguvöönditest 1210 ha küpse ja valmiva metsa sihtkaitsevööndisse arvamisel vähendab tulu 28 435 eurot aastas.

Arvestades lisanduvate piirangutega alal asuva küpse ja valmiva metsa osakaalu, kus lähima kümne aasta jooksul oleks võimalik piirangute muutmiseta raie teha, on saamata jääv tulu keskmiste määrade järgi ligikaudu 950 700 eurot aastas. Lisaks tuleb arvestada sellega, et suur osa kõnealustest küpsetest ja valmivatest metsadest on madala boniteediga ja asub märgalade vahetus läheduses niiske pinnasega aladel, kus puidu väärtus ja seega eeldatav tulu hektari kohta on keskmisest väiksem ning raie tegemine ebasobiva pinnase tõttu raskendatud või ei ole tulus. Keskkonnaagentuuri uuringu kohaselt jääb keskmiselt 40% raieküpsetel aladel väljastatud metsateatistest realiseerimata muudel põhjustel (ebasoodsad ilmastikuolud, puiduturu olukord jne).

Erametsast saamata jääv puidutulu

Eramaadel saamata jääva puidutulu arvutamise aluseks on võetud Natura 2000 metsaalade metssaressursi keskmine väärtus, mille alusel arvutati keskmine eeldatav aastane tootlus. Selle järgi on saamata jääv puidutulu sihtkaitsevööndis 167 eurot/ha ja piiranguvööndis 72 eurot/ha aastas. Käesoleva määrusega arvatakse 22 ha erametsa uue kaitstava alana piiranguvööndisse, seega on saamata jääva puidutulu hinnanguline väärtus eramaal 1584 eurot aastas.

Keskkonnaagentuuri SMI 2023 aruande¹⁹ järgi on Eesti keskmine metsa tagavara 194 tm /ha. Statistikaameti andmete²⁰ alusel (EM001) on metsamajandamise ja puidutööstuse loodav agregeeritud lisandväärtus 110 €/tm (2022. aasta seis, kus metsamajandamise haru puhul on

¹⁷ Alates 2018. aastast (https://rmk.ee/wp-content/uploads/2024/10/RMK_arengukava_2024-2028.pdf)

¹⁸ Alates 2023. aastast (kiri reg. nr 1-14/23/3763 <https://adr.envir.ee/et/document.html?id=c92430cb-0525-4a13-96e6-1547f3c3e1df>)

¹⁹ SMI 2023. a aruanne

²⁰ <https://andmed.stat.ee/et/stat>

arvestatud Eesti raiutud puidu hulka ja puidutööstuse puhul Eesti puidu ja imporditud puidu hulka). Eeltoodud hinnangu järgi jääks käesoleva määruuse jõustumise järgselt 13 845 ha metsamaa kaitse alla võtmisel ja 2860 ha tsoneeringu muutmise tõttu metsamajanduse ja puidutööstuse poolt loomata kokku ligikaudu 170,6 miljonit eurot lisandväärtust 80 aastase tsükli jooksul (keskmine raiering). Keskkonnaagentuuri arvestuste järgi jääb piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse tsoneerimisel võimalikust metsa majandamise mahust kasutamata eramaal umbes 30%, riigimaal RMK hinnangul umbes 10 %. Samuti on arvesse võetud seda, et piiranguvööndis on metsaelupaikades majandamine välistatud või oluliselt piiratud. Arvutuse eelduseks on teoreetiline võimalus, et praegu kaitse all mitteolev ressurss võetaks kohe kasutusse, mis saaks piirangute tõttu praktikas realiseeruda vaid piiratud ulatuses (takistused metsaseaduses, ilmastikus, turuhinnas ja omaniku tahtes).

Puidutulu arvestamisel puhul tuleb arvesse võtta ka raieist lähtuvaid emissioone ning nende rolli LULUCF sektori eesmärkide täitmises, sh arvestades maakasutussektori heitkoguste ühikute hinda ja heitkoguste ostmise vajadust või müümise võimalust.

Süsinikuvaru arvutused

Ökosüsteemide hüvedest on Alutaguse rahvuspargi laiendamine väga oluline kliimaregulatsiooni seisukohalt ehk mulla süsinikuvaru ja maapealsesse biomassi seotud süsiniku varu osas. ELME2 projekti käigus koostatud süsinikuvaru kaardikihtide alusel on seni kaitseta ala pinnases olev süsinikuvaru kokku 26,4 milj tonni. Looduse hüvede väärtuse hinnastamisel laialdaselt kasutatava süsinikukaubanduse süsteemi (ETS – Emissions Trading System) hinda (2025. a keskmine hind 73,45 eurot/t/CO₂) arvestades ning korrutades süsinikutonn süsihappegaasi ekvivalendile üleminekuks läbi süsinikuekvivalendi väärtusega (3,67), oleks see teoreetilises rahalises vääringus **7,1 miljardit eurot**. Tuleb arvestada, et kuniks tegemist on metsamaaga ja raieid ei tehta, siis süsinikuvaru vääring säilib sõltumata sellest, kas need kooslused jäävad kaitstavale alale või sellest välja. Samuti võib see muutuda, sõltuvalt raieviisist ja raieimahust. Kuid pikas perspektiivis mullad seovad süsinikku kuniks ala säilib metsamaana ja seal kasvab mets.

Sihtkaitsevööndi kaitsekorraga looduslikus seisundis või taastatud veerežiimiga sooladel toimub turba moodustumine, mistõttu on Alutaguse rahvuspargile liidetava osa soolad pikaajalised süsiniku sidujad. Süsinikku siduvaid soomuldadel alasid on tulevases sihtkaitsevööndis 3900 hektarit, kus igal aastal seotakse turbasse süsinikku 0,2–0,3 t hektari kohta (780–1170 t aastas).

Seega on Alutaguse soode looduslikus seisundis märgaladena ehk olulise süsiniku sidujatena säilitamine väga oluline olukorras, kus riigil on kohustus kasvahoonegaaside emissioone oluliselt vähendada ja süsiniku sidumist suurendada. Seejuures on oluline rõhutada looduslike tingimuste säilitamise ja parandamise tähtsust, mille seni tagab ainult sihtkaitsevööndi režiim. Potentsiaalne maakasutuse muutus (nt metsanduslik kuivendus) tooks kaasa lühiajalise süsinikusidumise kasvu puidus, aga summaarse süsinikuvaru kahanemise turba/mulla arvelt 1–3 t/ha aastas ja veel intensiivsema kuivenduse korral 4–6 t C ha/a kadu.

Kuigi süsinikuvaru suuremahulisi muudatusi kaitse alla võtmisega ei kaasne, võib arvestada varu mõningase suurenemisega, kui sihtkaitsevööndites jäetakse turbapinnasel kraavid hooldamata, mis muidu tooks kaasa süsinikuheite suurenemise. Piisavalt täpne meetodika, et kohapõhiselt välja arvutada, kui palju süsinikku jääks sidumata juhul, kui ala ei võetaks kaitse

alla ja planeeritaval sihtkaitsevööndi alal jätkuks tavapärane kuivendussüsteemide hooldamine, puudub.

Muud ökosüsteemi hüved

Lisaks mulla orgaanilise süsiniku hinnale on võimalik arvutada huvipakkuvatele aladele teisi ökosüsteemiteenuste rahalisi väärtusi (tabel 2). Teenuste hindamise meetodika leiab ELME2 projekti tehnilisest lõpparuandest²¹. Kõikide teenuste hinnad peale mulla orgaanilise süsiniku ja puitsesse biomassi seotud süsiniku kirjeldavad ühe aasta potentsiaalset teenuse hinda, st nt 70-aastase raamistiku jaoks (tüüpilise raieringi aeg) tuleb vastavad hinnad korrutada 70-ga. Mulda seotud orgaaniline süsinik on aga pikaajaline süsinikudepoo, st mullas talletatakse atmosfäärist seotud süsinikku pikka aega. Arvutused väljendavad ökosüsteemi pakutavate teenuste maksimaalset potentsiaalset väärtust, mida võimaldavad looduslikus seisundis kasvukohad, arvestamata kogumise reaalsel teostatavust, turusituatsiooni või kaitse-eeskirjast tulenevaid võimalikke piiranguid. ELME projekt on pigem töövahend looduskeskkonna seisundi hindamiseks, kui saadava tulu kalkulaator.

Alutaguse rahvusparki laiendusala hinnatud ökosüsteemiteenuste koguväärtus on 7,7 miljardit eurot, kusjuures neist igal aastal taastootvate hüvede (ehk kõik hüved peale mulla orgaanilise süsiniku ja puitsesse biomassi seotud süsiniku) hind on 42,3 miljonit eurot. Pakutavatest ökosüsteemiteenustest on eeskätt mittemateriaalsete teenuste nagu loodusturismi ja rekreatsiooni väärtuse suurenemine otseselt seotud Alutaguse rahvusparki laienemisega, kui senised majandusmetsad looduslikumaks muutuvad ja katkematu loodusliku metsamassiivi ala laieneb.

Tabel 2. Valik ökosüsteemiteenuste majanduslikke väärtusi Alutaguse rahvusparki laiendusosal statistika kokku ning sihtkaitsevööndis ja piiranguvööndis eraldi. Väärtused (välja arvatud mulda ja biomassi seotud süsinik) väljendavad laiendus ala looduslikku pakkumist ehk potentsiaali aasta kohta ehk seda, mis, kus ja kui palju hetkel looduses olemas on olenemata inimese nõudlusest ja hüvede kasutusest

Ökosüsteemiteenuste hinnad	Alutaguse rahvusparki laiendus		
	SKV ja PV kokku	SKV-s	PV-s
Mulla org C hind (CO ² t hinnaga 75 eur)	7 273 331 100 €	4 237 843 800 €	3 035 487 300 €
Puitsesse biomassi seotud C (CO ² t hinnaga 75 eur)	388 533 900 €	216 134 200 €	172 399 700 €
Veevoogude reguleerimine	25 149 600 €	13 443 700 €	11 705 900 €
Potentsiaalne vee puhastamine	43 100 €	21 600 €	21 500 €
Õhusaaste puhverdamine	159 900 €	84 200 €	75 700 €
Erosioonikontroll (orgaanilise C äraanne)	1 400 €	600 €	800 €
Erosioonikontroll (P äraanne)	5 200 €	2 200 €	3 000 €
Loodusturism	4 394 500 €	2 539 200 €	1 855 300 €

²¹ Helm, A., Kull, A., Kiisel, M., Poltimäe, H., Rosenväld, R., Veromann, E., Reitalu, T., Kmoch, A., Virro, H., Mõisja, K., Nurm, H.-I., Prangel, E., Vain, K., Sepp, K., Lõhmus, A., Linder, M., Otsus, M., Uemaa, E. (2023). Eesti maismaaökosüsteemide hüvede (ökosüsteemiteenuste) majandusliku väärtuse üleriigiline hindamine ja kaardistamine. Tehniline lõpparuanne. Riigihange "Maismaaökosüsteemiteenuste üleriigiline rahaline hindamine, sh meetodika väljatöötamine" (viitenumber 235366, Keskkonnaagentuur). Tartu Ülikool. Eesti Maaülikool.

Virgestusväärtus	2 166 100 €	1 139 800 €	1 026 300 €
Seened	4 871 500 €	2 494 800 €	2 376 700 €
Jõhvikad	1 647 000 €	1 160 000 €	487 100 €
Mustikad ja pohlad	3 654 100 €	1 647 300 €	2 006 900 €
Kokku	7 703 957 400 €	4 476 511 400€	3 227 446 100 €

Viimastel aastatel on hoogustunud Peipsi põhjaranniku sotsiaalmajanduslik areng, mis on seotud turismi ja mittemateriaalsete loodusressurssidega. RMK haldab Kauksis Alutaguse rahvusparki külastuskeskust ning on uuendamas ja kaasajastamas Kauksi puhke- ja telkimisala, Uuskülas avatakse SPA-keskus, mida reklaamitakse loodusspa-na ning Peipsi põhjaranniku suvilapiirkondades toimub varasemaga võrreldes intensiivne arendustegevus. Rahvusparki laiendamine suurendab piirkonna rekreatiivset ja puhkemajanduslikku väärtust ning mitmekesistab tunduvalt loodushariduse, matkamise ja looduses viibimisega seotud vaba aja veetmise võimalusi.

Rahvusparki valitsemiseks ja kaitse korraldamiseks vajalikud kulutused on kavandatud Kliimaministeeriumi ja Keskkonnaameti eelarves.

Vajalike vahendite lisataotlust menetletakse üldises korras riigieelarve koostamise protsessis kooskõlas riigi eelarvestrateegiaga ja arvestades eelarvelisi võimalusi. Riigieelarve strateegia perioodi jooksul kulude maht oluliselt ei muutu.

Mõju regionaalarengule

Rahvusparki laiendamine ei mõjuta Alutaguse, Lüganuse, Mustvee ja Vinni valla arenguvõimalusi. Laiendus hõlmab alasid, mis on üldplaneeringus juba määratud rohevõrgustiku osaks ning kuhu ei ole kavandatud tööstuskomplekse, kaevandusi ega muud sarnast majandustegevust. Samuti ei takista rahvusparki laiendamine kohalike omavalitsuste planeeringute elluviimist ega taristu arendamist. Laienduse kavandamisel on aluseks võetud Alutaguse valla üldplaneering ning esialgsest ettepanekust on välja jäetud võimalikud konfliktialad. Rahvuspark laieneb riigimaale ning seetõttu ei ole põhjust eeldada, et piirkonna tööhõive või ettevõtlusvõimalused väheneksid.

Samas võib rahvusparki laiendamine avaldada positiivset mõju turismile, eelkõige loodusturismile, ning sellega seotud teenindussektorile. Alutaguse on tuntud oma soo- ja metsamaastike ning kriivade poolest ning rahvusparki staatus aitab piirkonda paremini tutvustada nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt. Laiendus toetab olemasolevate vaatamisväärsuste, näiteks kaevandusmuuseumi, Valaste joa ja Peipsi põhjaranniku külastamist ning soodustab külastajate pikemat viibimist piirkonnas. See omakorda suurendab kohalike teenuste kasutamist ja toetab ettevõtlust.

Viimastel aastatel on Peipsi põhjaranniku areng olnud tihedalt seotud turismi ja loodusväärtustega. Ka RMK näeb piirkonnas suurt loodusturismi potentsiaali ning rajab Kauksisse Eestis ainulaadset puulatvades kulgevat loodusrada ning uuendab Kauksi puhkeala. Loodusturismi areng toetab ka loodusharidust, puhkemajandust ning kaudselt ehitussektorit, mis rajab ja hooldab vajalikku taristut. Samuti avati hiljuti Uuskülas loodusspa ning piirkonnas on hoogustunud puhkemajade ja suvilate arendamine.

Rahvusparki laiendamine suurendab piirkonna puhke- ja rekreatsiooniväärtust ning loob rohkem võimalusi loodushariduseks, matkamiseks ja looduses viibimiseks aasta ringi.

Turismi arendamise toetamiseks on Alutaguse vald kaasatud kümneaastasesse projekti, mille eesmärk on rahvusparki tutvustada ja piirkonda rohkem külastajaid tuua. Projekt on saanud rahastuse ning tegevused algavad 2027. aastal. Lisaks looduskaitsele tegevustele parandatakse piirkonna tutvustamise võimalusi ja suurendatakse teadlikkust selle loodusväärtustest.

Alutaguse rahvusparki laiendusala ökosüsteemiteenuste koguväärtuseks on hinnatud ligikaudu 7,7 miljardit eurot. Igal aastal taastoodetavate ökosüsteemiteenuste väärtus on hinnanguliselt 42,3 miljonit eurot. Rahvusparki laienemisega suureneb eelkõige mittemateriaalsete ökosüsteemiteenuste, näiteks loodusturismi ja rekreatsiooni väärtus, kuna senised majandatud metsad muutuvad looduslikumaks ning ühtne loodusmetsade ala suureneb.

Mis puudutab võimalikke negatiivseid mõjusid regionaalarengule, siis praegu puuduvad andmed, mis viitaksid olulisele ebasoodsale mõjule või võimaldaksid seda usaldusväärselt mõõta. Samuti ei ole olemas selgeid näitajaid, mille alusel hinnata võimalikku põhjuslikku seost looduskaitse ja piirkonna arengutrendide vahel. Samas näitavad nii Põhjamaades, Baltikumis kui ka mujal maailmas tehtud uuringud, et rahvusparkidel on piirkondlikule arengule üldjuhul positiivne mõju.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse kohaselt on ka keskkonnaorganisatsioonidel õigus esitada kaebus kohtusse. Keskkonnaasjades kohtusse pöördumist reguleerib keskkonnaseadustiku üldosa seadus (§-d 30 ja 31), mille kohaselt eeldatakse keskkonnaorganisatsioonide õiguste rikkumist või põhjendatud huvi, kui keskkonnaorganisatsioon vastab teatud kriteeriumidele (§ 31) ja kaebuse ese on seotud keskkonnaorganisatsiooni senise tegevuse või tegevusvaldkonnaga (§ 30 lõige 2).

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Rahandusministeerium kooskõlastas märkusega. Tehtud ettepaneku alusel täiendati seletuskirja kaasnevate mõjude kompenseerimiseks vajalike vahendite planeerimise kohta. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ei kooskõlastanud eelnõud ja esitasid märkused määruse eelnõu seletuskirja kohta. Eelnõu seletuskirja täiendati selgitustega maaparandussüsteemi hoiutööde tingimuste kohta ja mõjude osas regionaalarengule. Edastati kirjalikult selgitused teiste märkuste mitteametlikult selgitustega. Teised ministriumid on kooskõlastanud eelnõu

vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.